

CARTES ANTIGUES DE SANT MARTÍ SACOSTA

La diòcesi de Girona és una de les més conegudes històricament, gràcies als treballs de Montsalvatge (1), qui no solament reproduïx la documentació més notable de Marca (2), Flórez (3) i Villanueva (4), sinó que la completa amb investigacions fetes per ell mateix als arxius eclesiàstics de la diòcesi o a l'arxiu de la Delegació de Finances de Girona, on aleshores es trobaven les despulles dels arxius monacals de la susdita província, que havia dispersat la nefasta i destructora desamortització.

Així i tot, Sant Martí Sacosta restava sense documentar. Flórez (XLV, 212) en diu ben poca cosa. Villanueva (XIV, 154) comença a parlar-ne des del segle XIII. I Montsalvatge (XVII, 197) reuneix en una plana les principals dades que coneix. Roig i Jalpí (5) és el que en parla més, a voltes ben documentat.

Fent recerques per *Hispania Pontificia* en l'Acadèmia de la Història de Madrid, despullant l'índex dels manuscrits vàrem notar el ms. 11-6-183 titulat: *De las antigüedades del monasterio de San Martín Sacosta*. I en demanar-lo per estudiar-lo ens trobarem que era un cartoral del monestir, escrit a principis del segle XVII. Com que havíem recercat en va la documentació més antiga d'aquesta ex-Col·legiata als arxius de Girona — Catedral, Episcopal, Montsalvatge, Seminari, Sant Feliu, Museu Provincial — i als fons monacals de l'Arxiu de la Corona d'Aragó procedents de la Delegació de Finances de Girona i a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid, vàrem interessar-nos en la troballa i un per un foren copiats els documents anteriors a 1200, els quals van en l'apèndix per l'interès històric, filològic i geogràfic que reuneix la documentació antiga nostra.

(1) FRANCISCO MONTSALVATGE Y FOSSAS. *Noticias históricas*, vol. 1-XXVI, Olot, 1889-1919.

(2) PERE DE MARCA, *Marca hispanica, sive limes hispanicus...* París, 1688.

(3) ENRIQUE FLÓREZ, *España Sagrada*, vol. XLV.

(4) JAIME VILLANUEVA, *Viage literario...* XIV, 154.

(5) JUAN GASPAR ROIG Y JALPÍ. *Resumen historial de las grandezas y antigüedades de la ciudad de Girona...* Barcelona. 1878.

Aquest cartoral devia procedir del fons de la Delegació de Finances de Girona enviat a Madrid i dipositat a la referida Acadèmia, fins que, inaugurat l'edifici de l'Arxiu i Biblioteca Nacionals, varen passar a l'Arxiu Històric els pergamins i papers i aquest manuscrit va quedar a la sobredita Acadèmia.

El P. Roig segurament que el veuria, ja que extracta moltes notícies que conté i la seva font és més fàcil que fos aquesta que no els mateixos originals.

És un llibre en foli d'escriptura del segle XVII, i conté unes 300 planes. Les 20 primeres són sense numeració.

El títol està en el foli 11: *Libro | de las antique | dades, titulos | y propieda | des de la i | glesia de | S. Martin Ça | costa de | Girona. Dende el año | 250 de su fun | dacion has | ta el de 1628 | y 1673* (aquesta última data en lletra més moderna).

El contingut també està expressat en el primer foli (sense numerar): *Catálogo de los superiores de la iglesia de S. Martin, sacado de las firmas y diadas de los instrumentos autenticos del Archivo de San Martin; los años que cada rey de Francia gobernó y la substancia de los actos antiguos, pero para mas utilidad se ha hecho una tabla de las parrochias.*

I. SANT MARTÍ SACOSTA FINS AL SEGLE IX

Sempre que es tracta de buscar l'origen desconegut d'una cosa, la veritat fluctua entre dos esculls: una antiguitat llegendària i una modernitat poc raonable.

El P. Roig assegura amb tota la seva convicció que Sant Martí fou edificat l'any 250 amb permís de l'emperador Felip (244-6) i basat en la inscripció:

M. IVLIO
PHILIPPO
NOBILIS
SIMO CAE
SARI
R.P. GER.

s'entreté ingènuament a provar que aquesta dedicatòria era el basament d'una estàtua dedicada a l'emperador Felip pels gironins en agraïment de la llibertat concedida als catòlics per fundar esglésies.

Aquesta làpida, tantes vegades publicada (6), es troba ara al Museu

(6) EMILI HÜBNER, *Corpus inscriptionum latinarum*, II. Berlin, 1869.

Provincial de Girona, en els baixos mateixos del claustre, entrant a mà esquerra, i el manuscrit que citem diu que fou trobada en 1606, en fer-se nova l'església de Sant Martí, en la base de l'altar major i en 1610 retornada al mateix altar, que es consagrà de nou, i que el motiu fou el creure que era una inscripció cristiana i que l'emperador Felip fou convertit al catolicisme per Sant Ponç en l'any 246.

En una fulla solta del mateix manuscrit hi ha la inscripció funerària següent, que no hem sabut veure en Hübner :

D. M. S.
PH. LE.
AN. XXIII.
M.II. D. XX.
PIA. IN. S. HIC
S. S. T. T. L.

dedicada a una dona que visqué 24 anys, dos mesos i 20 dies.

Hübner (7) diu que en la mateixa església es va trobar en 1608 la inscripció següent, que data entre 241 i 244 :

SABINAE
TRANQUILLINAE
AVGVSTAE
RESP. GERVND.

i que nosaltres no hem pogut trobar ni en el museu, ni al Seminari de Girona.

L'autor d'aquest manuscrit, per provar que a l'any 266 Juli Luci va acabar l'edifici de l'església, consagrada a la Santa Creu, transcriu, imitant lletra antiga, una inscripció difícil de desxifrar, que ell interpreta així :

IVLII PHILIPPI TEMPORE SVB AVREO HANC
TEVDVLI UBI IACEBAT
IN ONORE SANCTI MARTINI
IVLIVS LVCIVS OMO NOBILIS ABSOLVIT EDIFICIVM ERA SE-
[CVLARI
CCC IDIBVS AVGVSTI IMPERANTE GALIENO LICINIO AVGVS-
[TO REDDITIBVS NOVIS ILLAM DOTAVIT PONCIVS LEVITA
ECCLESIAM RENOVAVIT IPSE LEVITA NOVAM MARTINO
[SACRAVIT ET CLAVSTRVM FIERI TOTUM I REGNI ANNO
DOMINI HENRICI CVRAVIT PONCIVS ILLVT

(7) *Corpus*, II, n. 4620.

N'hi ha prou amb llegir la transcripció per comprendre que almenys ha d'ésser una cosa del segle XII, i que de consegüent no serveix de pont per empalmar-la amb les noves que dóna sobre que el noble Juli Licini va fer l'església en temps de l'emperador Felip, cosa que també repugna amb l'any 262 que fa dir a la mateixa inscripció. Els caràcters són verament antics i no sabem llegir les seves lletres ni endevinar el seu significat. En va l'hem buscada al Seminari de Girona a desgrat de les indicacions tan concretes del lloc on es trobava que dóna el manuscrit: *está en la esquina del claustro que mira a la puerta de la sacristía y está a la parte de dicha esquina que mira hacia la portería y está entre pilar y pilar.*

Per justificar l'autor del ms., el canvi de nom — de Santa Creu a Sant Martí — (aquí ja podríem dir que inventa) una inscripció d'un god trobada en la mateixa església, i això el porta a dir que el canvi de nom fou en temps dels gods. Però llegeixi's el text que afegeix i es veurà de seguida una major modernitat (de cinc segles almenys):

Hoc iacet in tumulo cuiusdam corpus humatum
quem Deus faciat omnipotens super astra beatum:
prudens, castus, largus, locuplex, moderatus,
vir fuit hic gotus, inter largos bene notus.
Dimittat ei propitius Auctor qui est Trinus et Unus.

Prescindint de totes aquestes fantasies que Roig ha escampat amb la seva obra, podem dir que les inscripcions primera i segona són romanes, cap d'elles relacionada amb la fundació de Sant Martí; la tercera té caràcters molt antics, però la lectura que es dóna és completament arbitrària, i la quarta té un llenguatge que, per més antiguitat que pugui tenir, no pot ésser anterior al segle XII, sinó que és invenció del segle XVI.

Que Sant Martí podia existir des del segle IV, és una altra qüestió, encara que havia d'ésser sota una altra invocació, ja que l'església ha estat sempre molt conservadora i no és únic, sinó més bé freqüent, el cas de convertir en esglésies cristianes temples romans, com també podria molt bé ésser que fos un temple petit i reduït bastit als primers temps de l'Edat mitjana, quan començava a expansionar-se el culte de Sant Martí i que aquestes inscripcions s'haguessin aprofitat per a l'edificació de la sobredita església:

II. SANT MARTÍ SACOSTA DES DEL SEGLE IX AL SEGLE XI

Al segle IX s'obre per a aquesta església un nou període ja documentat. Roig i l'autor del ms. D equivoquen el reialme de Lluís d'Oltamar (ap. III

i V) (7 bis) i creuen que Esteve i Gondisalva són del 819 i 823 respectivament *L'España Sagrada*, XLV, 212, diu també que ja en el segle IX tenia Sant Martí prelats propis i el mateix repeteix Villanueva, *Viage*, XIV, 154. Montsalvatge, XVII, 197, diu que comencen les memòries en el segle XI i cita la més antiga menció de Sant Martí de 4 de juny de 1045 (8).

Segons la documentació que publiquem en l'apèndix A, la notícia més antiga és de 882 i en aquest any ja oficiava a Sant Martí un sacerdot anomenat Pèrfid, al qual i a la seva església fa diferents donacions Hobradus. Conquerida Girona a finals del segle VIII, aquesta donació de 882 fa creure que es fundaria Sant Martí poc després, sinó és que llavors fou restaurada per existir ja en temps de la invasió musulmana.

La segona donació (ap. II) és ja en el segle X i no és d'estranyar aquest interval entre aquestes dues dates per la gran antiguitat d'aquests documents més exposats a perdre's.

En el segle XI es fa una nova església. Pons, levita i capiscol de la seu de Girona, en febrer de 1064 (ap. VII), parla ja de l'església de Sant Martí *quam ego edificavi*, i deixa diferents llegats a Joan per a Sant Martí Sacosta. És important aquest testament per la riquesa que revela que posseïa el testador, i preciositats són per Sant Martí, no solament la plata necessària per fer una creu i un calze, sinó també els seus còdexs, entre els quals hi ha un *Liber canonum* que podria molt bé identificar-se amb la col·lecció canònica

(7 bis) Les xifres romanes darrera "ap." fan referència als documents de l'apèndix A.

(8) In Dei nomine. Ego Tassio et uxor mea Truitel necnon et filii mei Bernardo (esborrada la o) et Artaldo et Maria uenditores sumus uobis Reimundi et uxori tue | Ermessindis hemptores. Per hanc scripturam uenditionis nostre uendimus uobis alodium que est ante Gerunda ciuitate, in terminio de Palaz, id est, | condemina una qui mihi predicto Tassio aduenit per comparatione uel per qualescumque uoces et ad me Truitel per meum decimum et ad nos iam dic | ti Bernardi et Artaldi et Maria per uoce genitorum uel per qualescumque uoces. Afrontat autem iam dicta terra: a parte orientis in terra sancte Marie sedis Gerunde; de meridie in terra sancti Martini de ipsa Costa et in terra de Sicardis, uxor condanm Gaufredi Bernardi; de occiduo in alodio predictae sedis; de circio in strata publica. Quantum iste tote afrontationes includunt uel includitur, sic uendimus uobis iam dicta terra tota ab integro cum exitibus et regressibus suis et cum suis afrontationibus propter precium uncias VII de auro, quinque de moncusos amurinos et iapharinos et cetinos, duos uero uncias de auro de Ispania et nihil ex ipso precio aput uos hemptores remansit ad soluendum et est manifestum. Que uero iam dicto alodio de nostro iure in uestro tradimus dominio et potestate ad faciendum quod cumque uolueritis in Dei nomine firmam habebitis potestatem. Quod si nos uenditores aut ullus homo uel femina, que contra istam scripturam uenditionis uenerimus uel uenerit ad irrumpendum, non hoc ualeamus uel uoleat uendicare quod requisierimus uel requisierint, sed componamus aut componat uobis iam dicta terra in triplo, cum sua metioratione et postmodum presens scripturam uenditionis in omnibus optineat suum roborem.

Facta ista scriptura uenditionis II nonas iunii anno XIII regni Henrici regis.

Sig^{num} Tassio. Sig^{num} coniux eius Truitel. Sig^{num} Bernardi. Sig^{num} Artaldi. Sig^{num} Maria. Nos que ista scriptura uenditionis fieri iussimus, fecimus, firmauimus et testes firmare rogauimus. Sig^{num} Olegarii. Sig^{num} Martini, sutores. Sig^{num} Tassis et Iude sotoris.

SS. ADROVARIUS leuita, qui ista carta (havia escrit *scarta* i esborrà després la s) uenditionis scripsit rogatus, die et annoquo supra.

(Orig. Barcelona. ACA, perg. Ram. Berenguer I. n. 79.)

que posseeix encara avui la Catedral de Girona (Villanueva, XII, 107). En 1078 (ap. XV), Joan, hereu de Pons, fa també llargues deixes a Sant Martí Sacosta i nomena successor seu, a la manera que ell ho havia estat de Pons, Berenguer Amat. Entre els còdexs que deixa a Sant Martí Sacosta un és intitulat: *Liber expositionis apocalipsis*, que segurament pot identificar-se amb el *Beatus* que es conserva encara avui a la Biblioteca del Capítol de Girona. També és de notar que fa deixes *ad Reamballum meum scriptorem*, que és el mateix notari o escriptor del document, el qual podria identificar-se amb Renau, cèlebre gramàtic.

III. SANT MARTÍ EN EL SEGLE XII

Encara que Pons edificués l'església seguirien fent-se obres en el mateix edifici i no s'acabaria fins a finals del segle XI o començament del XII, ja que en 1078 deixa Joan una respectable quantitat per a cobrir Sant Martí.

Les donacions anaren també en augment en el segle XI, però el temps del seu apogeu i de la veritable restauració és el segle XII.

Tot just començat aquest segle (a. 1101), el comte Ramon Berenguer (ap. XVI) pren sota la seva protecció els béns i possessions de la nostra església. En 1118 (ap. XXI) Berenguer Amat, successor de Pons i de Joan en l'administració dels béns de Sant Martí, elegeix per hereu seu el bisbe de Girona Berenguer, i el comte Ramon Berenguer IV (ap. XXII) promet no exercir cap senyoriu sobre aquests béns.

És en aquest segle que hi ha els primers intents de formar a Sant Martí una canònica agustiniana. L'arxilevita Guillem deixa els béns de Sant Martí a l'abat de Sant Joan de les Abadesses, amb la condició de posar-hi clergues i un prior qui visquin segons la regla de Sant Agustí. Vol que el prior sigui sempre a Girona, a no ésser que s'inutilitzi, i que governi la casa, l'augmenti i l'honori. Les relacions entre Ripoll i Girona devien ésser íntimes, ja que ordena en aquest testament que es retornin a Santa Maria de Ripoll els còdexs Corip i Marcia i que Ripoll retorni a Sant Martí Boeci (ap. XXV).

L'intent no pogué ésser una realitat encara, sigui per impossibilitat de venir-hi els de Sant Joan, sigui perquè Guillem, que identifiquem amb l'arxilevita de Besalú del mateix nom, tingués més facilitat de conèixer els agustinians de Lladó. I en 1164 (ap. XXIX) amb el consentiment del bisbe de Girona, Guillem de Peratallada, dona tots els béns de Sant Martí a Arnau de Montbosó, religiós de Lladó, perquè, lliure de l'obediència promesa al seu prior, estableixi la vida canònica a Sant Martí. I el bisbe de Girona admet la fundació amb les condicions que ja indica el P. Roig (p. 332): que la vida canònica sigui ben estreta, sense posseir res els religiosos, que quan falti el

seu prelat n'elegeixi un altre, si pot ésser d'entre ells; que ningú no s'immiscueixi en les coses de la casa i que l'únic superior sigui el bisbe de Girona; que el seu cementiri sigui lloc sagrat i inviolable; que tinguin facultat de batejar i enterrar i que, encara que augmenti la canònica, no es tituli el superior abat o prior, sinó sempre preposít de Sant Martí.

Amb aquestes condicions i sota els auspicis del bisbe de Girona instituída la vida canònica, es demanà la confirmació apostòlica que concedí la santetat d'Alexandre III a Montpeller el 16 d'agost de 1166 (ap. XXX). I amb aquestes constitucions seguí regint-se, rebent donacions, com pot veure's en els apèndixs que publiquem.

IV. SANT MARTÍ EN ELS SEGLES XIII-XIV

En el segle XIII paralela a l'autoritat pontificia es desenvolupava la règia, i com que en tot temps els instituts religiosos han estat objecte de les enveges i vexacions dels seculars, no és estrany que Sant Martí Sacosta es procurés la confirmació dels seus privilegis pel papa, cosa que concedí Gregori IX el 21 de desembre de 1229 amb la butlla que comença *Cum a nobis petitur* (9), i que també implorés la protecció del rei, el qual l'atorgà sobre el convent, sobre els vicaris, i sobre els seus béns i famílies a Barcelona, el dia primer de desembre de 1230, a petició d'Aimeric de Beranui (10). La mateixa protecció aconseguí el preposít Pere del rei Pere IV el 21 de juny de 1382 (11).

El 19 de novembre de 1205, Arnau, clergue, fa diferents donacions, principalment a Sant Martí Sacosta, a través de les quals s'obria la institució de l'ofici de sagristà (12).

El 28 de maig de 1229, el preposít Pere fa unes noves constitucions per Sant Martí i disposa que només hi hagi cinc canonges regulars i el preposít, un sacerdot *sub habitu seculari* que tingui la cura de les ànimes i un diaca

(9) Ms. D, pàg. 55.

(10) Id., pàg. 59.

(11) Id., pàg. 61.

(12) *Nullus in carne positus... ideo ego Arnallus... eligo manumissores meos Petrum Ermengandum, Berengarium de Perlis, Raimundum nepotem meum et Felicem clericum... desitja ésser enterrat a Sant Martí al qual deixa: scriniam meam meliorem et superlectum asditoris et meum lectum aptatum culcitra et capciali et linteolis et fedad ad usum presbiterorum, in eo iacentium... vineam de Garriga per lampadem et lapidem olearium et oleum, quod in eo est, et tinam meam et tinardam et duo uexella, unum tenens VIII somodus et alium IIII. Predicta teneat Felix socius meus dum uixerit et procuret lampadem et statuat cum uno clerico sancti Martini, quem utiliore ad hoc previderit.* Entre les esglésies a les quals fa deixes hi ha: Santa Maria Sedis Gerunde, Sant Feliu, Sant Pere de Galligans, Sant Daniel Santa Susanna, l'Hospital de Galligans, els llebreros de Pedret, els templers, l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, Sant Pere de Cercada, Sant Feliu de Pallarols, Sant Miquel de Pineda, Santa Cecília, Santa Maria de Vilablareix, Santa Maria de Rocarrufa i la Confraria del Collell. Madrid, Ms. D, pàg. 86.

que l'ajudi; que no s'admeti ningú sinó després d'un any de prova i que no tinguí 30 anys i que s'observin les constitucions que va donar Pons de Campdora, *institutionis formam quam Pontius de Campodauram promulgavit* (13).

L'establiment dels PP. Predicadors a Girona donà lloc a diferents tractes i concòrdies, entre dominicans i agustinians.

El 31 d'agost de 1255, convenen Fr. R. d'Olzeda, dels predicadors de Girona, i Bernat, preposít de Sant Martí, a fer una paret que separi l'era dels dos convents: *facient parietem de lapidibus et calce inter trileam sancti Marti et trileam suam* (dels dominicans) *que hactenus fuit de Bonpas*, pagant el preposít 140 sous de Barcelona. La meitat de la paret havia d'ésser feta per Nadal i l'altra a mitja Quaresma (14).

La proximitat de les dues esglésies portà una altra qüestió i era la de si la paret anterior havia de tenir finestres o no. L'11 de maig de 1257, el prior dels dominicans, Fr. Bernat de Bau, prometé a Bernat, preposít, que la paret serà només fins al refectori i que a part de llevant i de ponent no hi haurà finestres *usque ad caput trilie vestre quod est super bassa*, ni a la part del Nord *usque ad caput refectorii fiet porta de qua possit haberi prospectus in monasterio vestro*; que no faran cloaques i que tiraran a terra les cases que foren de Pere Gorch (Gurgo) i de Pere Gran (Grandi) (15).

En 1257, el 15 d'agost, per acabar la qüestió d'aquestes coses, el prior dels dominicans les dona a Sant Martí i rep en canvi 150 sous barcelonins i el mas Agustí de Campdora (16).

El 22 de gener de 1273, Arnau preposít i Pere de Sant Pons prior dels dominicans, fan una nova permuta d'un hort que hi havia prop de Sant Martí per unes terres de Vilarroja (17).

Les qüestions seguien inacabables i en el segle XIV apel·laren a l'arbitri del preposít de Santa Maria de Lladó, Ramon, el qual, el 24 de maig de 1340, acordà que Sant Domènec es quedés amb els honors que havia pres de Sant Martí a despit de les concòrdies anteriors i es retornessin a Guillem preposít de Sant Martí uns censos i senyories de Bordils (18).

• En agost de 1273, va comprar Sant Martí uns censos i senyories en el lloc anomenat de Perles (19).

El 5 de juliol de 1275, Arnau preposít i els confreres instituïren el presbiterat de Santa Maria (20).

El 20 d'agost de 1290, el mateix Arnau fa diferents establiments a Pere

(13) Ms. D, pàg. 57. Per les subscripcions sabem que la comunitat estava formada per Pere, preposít, i per Ramon, Arnau, Guillem de Bas, Berenguer i Berenguer d'Avel·laneda, canonges.

(14) Ms. D, pàg. 63.

(15) Id., pàg. 64.

(16) Id., pàg. 65.

(17) Id., pàg. 69.

(18) Id., pàg. 71.

(19) Id., pàg. 198.

Vicens, fill de Vicens *macellario*, sobre set cases situades en el ferraginal del convent que hi ha *ante ostium dicti monasterii* (21).

El 29 d'abril de 1321, es capbreuaren els béns del presbiterat de Santa Maria (22). Dos anys després es fa l'establiment d'unes cases del mateix presbiterat (23) i el 17 d'abril de 1341 s'adjudiquen al monestir els béns de Bernat Moner de Bordils perquè des de 1333 no pagava els censos deguts (24).

V. SANT MARTÍ SACOSTA EN ELS SEGLES XV-XVI

En el segle xv començà la decadència del monestir i com la de tantes altres cases religioses coincidí amb la introducció dels comanadors. El primer administrador i comanador fou Joan de Margarit (1446) que després fou bisbe de Girona (25). Un altre prelat comanador fou el canonge i sagristà de Girona Joan de Camasco (1455). En 1499 era comanador el Cardenal Oliveri. Amb aquest règim, els prelats absents del convent, no hi havia qui defensés l'autoritat, ni la disciplina, ni els drets de la casa.

El bisbe Arias Gallego (1556-1565) en les seves visites a Sant Martí es donà compte de l'estat miserable de la casa i, encara que imposà penes, trobà en la segona visita, de 17 de setembre de 1560, els mateixos mals i defectes.

Mossèn Miquel d'Agullana, ardiaca de l'Empordà en la seu de Girona, i comanador de Sant Martí Sacosta, facilità el remei, i renuncià el càrrec en mans del bisbe, suplicant, juntament amb els jurats de la ciutat, que es donés als Jesuïtes. Gregori XIII acceptà la súplica i amb la butlla que comença *Intelligentes quam*, dada a Túscul el 8 de juny de 1581, suprimí la canònica de Sant Martí i l'eregi en col·legi de la Companyia de Jesús, traslladant els possessors dels benifets a altres esglésies de Girona i convertint les obligacions en ministeris. El dissabte 9 de desembre de 1581, davant del bisbe Benet de Tocco, el P. Pere Domènech, autoritzat pel P. Provincial, demanà l'execució de la susdita disposició pontificia, que protestaren els síndics del convent (26) i el 18 de desembre del mateix any foren traslladats a l'església de Santa Susanna del Mercadal de Girona els benifets de patronat laïcal (27).

(20) Id., pàg. 82.

(21) Id., pàg. 83.

(22) Id., pàg. 192.

(23) Id., pàg. 193.

(24) Id., pàg. 81.

(25) El P. FIDEL FITA, *El gerundense y la España primitiva*, Madrid 1879, parla del bisbe Margarit. També en parlen ARTUR MASRIERA, *El cardenal Margarit*, Barcelona, 1916; E. GRAHIT, *El obispo Margarit*, Girona, 1894, a més de les obres generals, com les de Torres Amat, Nicolás Antonio, Menéndez y Pelayo, etc.

(26) Ms. D, pàg. 180.

(27) Id., pàg. 196.

Una brevíssima relació d'aquesta església i col·legiata es troba en el fol. 12 s. n. del ms. D tantes vegades citat, escrita en forma lapidària, que copièm aquí, advertint l'omissió que hauria de fer-se dels seus orígens fantàstics expressats en les set primeres ratlles.

AÑO XPI. 250

IN HOC EODĒ LOCO TĒPORE SVB AVREO
IVL. PHILIP. I. IMPERAT. XPANI
HAEC ECCLES. I. FVIT A XPANIS CŌDITA.
POST. AÑO. XPI. 262. AERA. CCC.
RESTIT. PACE ECCLESIAE PER GALIENVM
A IVL. LVCIO ABSOL. ET IN SEPVLT. ELECTA
A GOTIS POST VARIOS CASVS S. MART. EPIS. SACR.
CŌSERVATA A XPANIS INTER MAUROS
DOTATA ET INSTAVR. IĀ AÑO 819. ET DEINCEPS
AÑO XPI. 1032. ET HENR. REGNI. I.
A PONCIO CAP. SCHOL. SEDIS GER. REÆDIFICATA
EA FORMA QVA AÑO 1606 FVIT DIRVTA
AB EODEM ET A IOAN. CAP. SCHOL. SEDIS GER.
MVNIFICENT. DOTATA
ET PER SPATIV 100 AN. AB ILLOR. CONSANGV.
HAERED. SUCCESSI. POSSE. ET AVCTA
A COMITI BARCI. ET REGI ARAG. PROTECTA
ANNO 1164 TRAD. CANON. REGVL. S. AVGV.
OPERA GVILL. ARCHID. BISVLD. ET GVILL. EPISC.
CONFIRM. DONAT. ALEX. III. ET GREGO. VIII.
ANNO 1581
EXTINCTIS CANON. REGVL. S. AVGV.
A GREG. XIII, IN SOCIET. IESV COLLEGIŪ ERECTA
OPERA MICHA. AGVLLANA ARCHI. AMPVR. ET PRAEP. S.
[MART.
ET IACO. AGVL. ARCHID. GER. ET CANCEL. CATAL.
HI VIRI CLARISS. COLL. SVA LIBERAL. OPVL. DOTA.
IDEOQ. VELVT FVND. HVIVS. COLL. SOCI. EOS VENER.
SCHOLAS MICH. ECCLES. IACO. QVĀ APLIT. PRAESTAT
ANNO 1610 VLT. EXTRVI CVRAVIT
EADĒQ. SOCIE. EOR. GENVS. MVLTIS CVMVLAT BENEF.

PREPÒSITS DE SANT MARTÍ

Primera època:

Pèrfid, a. 882; Pons, a. 1064; Joan, a. 1072; Berenguer Amat, a. 1080; Pere Bernat, a. 1103; Berenguer, bisbe de Girona, a. 1119; Guillem Ramon, a. 1123-1164.

Segona època:

Arnau de Montbosó, a. 1164; Pons, a. 1174; Pere, a. 1181; Pons de Campdora, a. 1181-1204; Pere, a. 1229; Aimeric de Beranui, 1230; Bernat, a. 1255; Arnau, a. 1273; Guillem, a. 1332-1348; Guillem Vidal, a. 1348; Berenguer de Puig, a. 1348-74; Guillem Salavert, a. 1374-79.

PREPÒSITS COMANADORS

Tercera època:

Joan de Margarit, a. 1446-49; Joan de Camasco, a. 1455; el Card. Olivieri, a. 1499.

VI. L'ARXIU DE SANT MARTÍ

Com era comú en els monestirs i catedrals, estaria dividit en uns quants armaris, i cada armari contindria els documents relatius a les diverses propietats que posseïa. A més dels armaris en què s'anotava el títol de la propietat o poble on radicaven els béns, hi havia un armari per als privilegis pontificis o un altre per als reials, i altres referents a la prepositura i dignitats fundades en el convent o catedral.

De l'Arxiu de Sant Martí Sacosta poca cosa sabem, perquè la seva documentació ha estat bàrbarament escampada. Bona part, sobretot des del segle XIV i XV, es conserva a la Biblioteca del Seminari de Girona, i altra part a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid.

D'altres arxius és possible fer la restitució pels índexs que se'n conserven (a l'Arxiu Històric Nacional, per exemple, hem vist uns índexs ben complets de l'Arxiu de Poblet), però d'aquest no n'hem trobat cap, i la més important és aquesta col·lecció de documents copiats en el segle XVII i conservats en el manuscrit D. Però a la fi d'aquest manuscrit hi ha la llista de les parròquies on tenia propietats i després del nom de la parròquia, en algunes hi ha una lletra, corresponent segurament a l'armari on es guardava la docu-

mentació. Hi manquen les lletres A, B, C, D, F, H, K, L, N, O, R i Z. Havíem pensat en la hipòtesi que a les parròquies que no tenien lletra els corresponia la mateixa que tenia l'anterior, però, per exemple, La Bisbal i Cruïlles tenen la mateixa lletra i en la llista es troben seguides. Segons el ms. D són les següents:

Parròquia de Santa Agueda, *X*; Cebrià dels Alls; Adaroca; Biviano; Balla; Bordils, *Q*; Besalú; Bisbal, *V*; Cruïlles, *V*; Campdorà, *Q*; Cartellà, *I*; Croses; Crossanes; Camós, *L*; Sant Esteve de Çanapost; Esterri; Fuiano (Montfullà, *G*); Sant Gregori, *I*; Ginested; Ginestedell; Jafra, *P*; Juià, *Q*; Sant Esteve d'Iglésiesalbes; Madrenchs; Madremanya, *S*; La Mata; Míars; Montnegre; Sant Martí vell, *S*; Llagostera; Llampalles; Santa Pelàgia (Santa PeHaia), *X*; Palau de Riudevittles; Pedrinyà; Perles; La Pera, *S*; Sant Pere de Galligans; Riudevittles; Riudellots, *E*, (de la Selva, *I*, i de la Creu, *L*); Celrà o Salrà, *Q*; Salt; Sant Sadurní de Sahet, *I*; Sant Esteve de Villalbí; Vilafrasser, *M*; Vilarroja; Vulpellach, *V*; Verges, *P*; Priorat de Sant Vicens de la Penya (La Roqueta).

•

APÈNDIX

A. DOCUMENTS (*)

I.

898, febrer 11.

Hobradus dóna a l'església de Sant Martí Sacosta, que regeix el sacerdot Pèrfid, la terra que tenia dels seus pares tocant al cementiri de la dita església i disposa que en morir aquest, si passa a un laic que doni cera per valor de sis diners i si és un clergue que serveixi a l'església.

Madrid. Ms. Acad. de la Historia. Est. 11 gr. 6 n. 183, pàg. 9=D.

In Dei omnipotentis nomine. Ego Hobradus pro dilectione Dei et propter remedium anime mee donator (sum) domum sancti Martini pontificis atque confessoris Christi, cuius ecclesia sita est iuxta murum Gerunde ciuitatis quam sacerdos nomine Perfidus tenet ad regendum. Donoque ibidem terra que ibidem (est) iuxta alueo que afrontat ipsa terra, qui mihi euenit pro uoce parentorum meorum: de oriente et de meridie in uias qui inde pergunt, et de occidente in cimiterio predictum comum sancti Martini et de circi in orto Bellera femina, et in terra Domenico. Quantum infra istas quatuor afrontaciones includunt, dono ibidem ipsa terra totum ab integrum cum exio et regresio suo. In eadem uidelicet ratione (ut) in omnibus diebus uite sue dicto Perfido presbytero, quantum ibidem edificauerit et de heremum ad cultura perduxerit, teneat et possideat omnibus (diebus) uite sue, post obitum uero suum dimittere hoc faciat at aliquem hominum, si laicus fuerit, cera una valente denarios sex ibidem donare faciat. Et si clericus est, sicut seruire nouerit, teneat et possideat in honore sancti Martini et ipsa terra perpetualiter permaneat domum sancti Martini. Quicumque contra ista donatione uenerit pro inrumpendum, se componat in ista terra in duplo cum omni sua melioratione et firmitas hec cum stipulatione subnixa maneat firma et inconcussa semper. (Facta) donatione. III Idus Februarii anno VI regni quod habuit Carlus rex filius Ludoici.

✱ Hobradus qui hanc donationem feci et firmare rogau. ✱ Leo ✱ Andrias ✱ Seniofredus presbyter. ✱ Andoricus presbyter. ✱ Bellus presbyter. ✱ AICUS leuita. ✱ SIGNEMIRUS presbyter qui hanc donationem scripsit (et) subscripsit die et anno quod supra.

(*) Els mots o lletres entre parèntesi són suplements conjecturals.

I. 2. *confesoris*, D. — 3, *quem*, D. — 4, *iuxta abeo*, D. — 9, *rationem*, D. — 10, *a cultura*, D.

II.

930, novembre 27.

Seniofred levita i Ennego ardiaca donen a l'església de Sant Martí Sacosta una casa amb un hort que tenien en la ciutat de Girona.

Madrid, Bib. Academia de la Historia, mss. D. pàg. 8.

(In Dei nomine.) Ego Seniofredus levita et Ennego archidiaconus donatores sumus ad domum sancti Martini, cuius ecclesia sita est (iuxta mu)ros Ierunda ciuitate, donamus ibidem casa cum orto et terra cum pomiferis, qui nobis aduenit pro nostra comparatione, prope (muros Ieru)nda ciuitate: qui afrontat ipsa casa cum orto et terra, cum pomiferis; de oriente in terra comitale uel de Garsinde femina (et abet... dextros XX; de meridie in ipsa uia qui pergit ubique et abet dextros XXVIII; de occiduo in terra Dauid uel de Senderedo atq(ue...) et habet dextros XXX; et de circi in terra fiscale uel in terra de Sele et abet dextros XXVIII. Quantum infra istas qua(tuor affron)ta) tiones ressonat, sic donamus ipsa casa cum orto et terra cum suis pomiferis et cum ipsas petras qui ibidem sunt cum suas (cur)tes et suos dextros et cum exio uel regressio suo ad domum sancti Martini propter remedium animas nostras; hoc donatores supra (nominati sic dona-mus, ut omnis sacerdos ab odierno die et tempore qui in domum predictae ecclesiae sancti Martini per donitum atque consensum nostri pro... successores eius aderunt ministraturi adfuerint, abeant potestatem de ipsa omnia tenere laborare uel usurpare (...), co)lere sicut in nostra canonica continetur sententia. Quod si nos predicti donatores aut ullusque homo qui contra hanc scrip(turam donationis) ad inrumpendum uenerit, non hoc ualeat uindicare, sed in uinculo componat ipsum precium in duplo de ipso predic(to or)to et terra in manu de ipso sacerdote qui in domum predictae ecclesiae implet officium. In primis ira Dei incurrat et cum Iudam (traditore Domini p)articipationem habeat et ad liminibus sancte Dei ecclesiae extraneus efficiat. Et in abantea nostra ista donatio firmis per(ma)neat omnique tempore).

Facta ista donatio V Kalend. Decembris anno II quod obiit Carolus rex.

(✠ ...) Leuita ✠ Ennego archileuita qui hanc donacione fecit et firmare rogauit (✠ ...le)uita ✠ Poncius leuita. ✠ (...) Atubi presbyter.

III.

942, març 16.

Esteve i sa muller Gondisalva donen a Sant Martí Sacosta una vinya d'una mojada que tenien a Celrà en la Lloreda per ajudar a l'edificació del dit monestir.

Madrid, mss. D. pàg. 7.

In nomine Domini. Ego Stephanus et uxori mea Gondesalua donatores sum(us) ad domum sancti Martini confessoris situm prope murum ciuitatis Gerunda iusta aluec qui dicitur Onnare. Certum quidem et manifestum est etenim quia placuit animis nostris et placet, nullius quoegentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria et exontanea nobis elegit cum Deo bona uolunptas, ut nos donatores ad predicto domo sancti Martini cartam donationis fecisemus de uinea nostra propria modiatia I quod abemus in comitatu Gerundense, ubi dicunt Salrano uel ad ipsa Lauredda. Et aduenit nobis pro quacumque uoce parentorum nostrorum. Et afrontat: de orientis in uinea

de Morena femina uel filios suos; de meridie in ipso torrente de Lauredda; de occiduo in uinea de Morena femina, uel de nos heredes; de circi in uia qui inde pergit. Infra istas afrontationes sic donamus ipsa uinea modiatia I ad dextro legitimo ad predicto domum sancti Martini ab omnem integritatem cum exio uel regressio suo propter Deum et remedium animas nostras. Et iuri nostro sic donamus ipsa uinea modiatia una ad predicto domum sancti Martini per remedium animas nostras ad opus illius hedificandi in orationes ad honorem illius peragendi in ministerio predicto domo uel ad eius seruientes tam presentes quamque et futuri, cui iussum fuerit abendi, possidendi et fructandi et de ipsum fructum quidquid facere uoluerint predicti seruientes sancti Martini tam presentes quam futuri, in Dei nomine abeant potestatem ex presenti die et tempore. Quod si nos donatores aut ullus homo qui contra hanc donatione uenerit ad inrumpendum aut nos uenerimus, non hoc ualeat uindicare, sed componat aut componamus ad predicto domo sancti Martini uel eius seruientes ipsa modiatia de uinea in duplo cum sua inmelioratione et in antea ista donatione firmis permaneat omnique tempore. XVII. Kal. Aprilis anno VI. regnante Leudouigo rege filio Carloni regi.

Sig^{num} Stephano. Sig^{num} Gondesalua qui hanc donacione fecimus et firmare rogauimus. Sig^{num} Leuadesinda. Sig^{num} Luuila. Sig^{num} Joannes. Sig^{num} Johanes presbyteri. ✱ Daniel presbyteri. ✱ Suniarius presbyter.

✱ Gregorius leuita qui hanc donacionem scripsit (et) ss. sub die et anno quod supra.

IV.

942, setembre 20.

Amat ven a Modger i a l'església de Sant Martí Sacosta una vinya situada en el comtat de Girona, en el terme de Celrà, en el lloc anomenat Sa Viura, per tres sous i sis diners.

D. pág. 11.

In nomine Domini. Ego Amado uenditor sum tibi Modegario leuita emptore per hanc scripturam uenditionis mee, uendo tibi et ecclesie sancti Martini de Chosta ante foras muros Gerunde uinea propria mea qui mihi aduenit pro carta et pro parentorum meorum. Et est ipsa uinea in comitatu Gerundense in termino Cillrano in locum quem dicunt ad ipsa Viura uel in ipsa Rogatigosa que affrontat de oriente in uinea de Vallego et habet dextros sex et de meridie similiter de Vallego et habet XXI et de occiduo in uinea de me emptore et de ecclesia beati Martini et habet dextros XXI et habet ipso dextro cubitos II et medio pede. Quantum infra istas afrontationes totas includunt, sic uendo tibi et ecclesie beati Martini totum ab integro cum exio uel regresio propter illarum precium solidos III et denarios VI tantum quod tu emptor et ecclesia beati Martini michi et ego uinditor et ecclesia beato Martini de presente manibus meis et cepi et de ipso nostro remansit est manifestum fateor. Que uero ipsa omnia suprascripta de meo iure, in tuo trado dominio potestate ex presenti die et tempore. Quod si ego uenditor aut ullus homo qui contra hanc scriptura uendicionem uenerit ad inrumpendum uenero aut ego, a partique uestri in meliora fuerit dupla tibi componere faciat et in antea ista uindicione firma et stabilis omnique tempore permaneat.

Facta carta uindicio XII. Kal. Octobris anno IIIIX regnante Ludouico rege filio

IV. 15, uindicione, D.

condam Karuli. Sig^{num} Amado qui hanc uindicione feci et testes firmare rogauí. Sig^{num} Eldouinus. Sig^{num} Ermenigmus. Sig^{num} Lunares.

Petrus presbyter qui hanc scripturam scripsit (et) ss. cum litteris rasis et esmen-
datis die et anno quo supra.

V.

946, novembre 23.

*Esteve i sa muller Gondisalva donen a Sant Martí Sacosta una vinya situada a la par-
ròquia de Sant Martí de Celrà, que els ha pervingut dels seus passats.*

Madrid, D. pàg. 8.

In nomine Domini ego Stephanus et uxor mea Gondesalua donatores sumus ad domum Sancti Martini confesoris sitam prope murum ciuitatis Gerunde, iuxta alueum quod dicitur Onnar. Certum quidem et manifestum est etenim quia placuit animis nostris et placet nulliusque coegentis imperio, nec suadentis ingenio, sed propria et expontanea uoluntate nobis elegit cum Deo bona uoluntas ut cartam fecissemus donationis ad domum sancti Martini nominati de uinea nostra propria, cum terra in qua est fundata quam habemus et tenemus in comitatu Gerundense et in parrochia sancti Felicis de Calrana ubi dicunt Cuma Ciral ad ipsa Laureda, et aduenit nobis per uoces parentorum et per alodium francum ac per decimum. Et afrontat de oriente in uinea et in media serra de Morena femina uel suis filiis, de meridie in serra et in eremum de nobis donatoribus, de occiduo similiter per aliam serram, de parte circi in ipso torrente de Laureda. Sicut de quatuor partibus inclusa est predicta uinea et terra cum afrontationibus sic donamus ad predictam domum sancti Martini, cum exitibus et regressibus totum ab integro propter Deum et remedium animarum nostrarum ad hedificationem ecclesie sancti Martini et tradimus in dominium et potestatem illius ecclesie usque in finem seculi. Quod si nos donatores, nos aut aliqua persona que contra hanc donationem uenerit ad inrumpendum non ualeat, sed in duplo componat et in ira Dei incurrat. Si hanc presumptionem ad domum sancti Martini uel ad eius seruientes per dictam uineam et terram nostri alodii auferre conauerit et in antea ista donatio firma permaneat omnique tempore.

Acta est ista charta donationis VIII Kalendas Decembris anno X regnante Leu-
douico rege filio Carloni.

Sig^{num} Stephani. Sig^{num} Gondesalua qui hanc donationem fecimus et fir-
mare rogauimus. Sig^{num} Luuila. Sig^{num} Johannes. ✠ Johannes presbiter. ✠ Da-
niel presbyter. ✠ Suniarius presbiter.

✠ Gregorius leuita qui hanc donationem scripsit (et) ss. sub die et anno quod
supra.

VI.

946.

*D'aquest mateix any a. X regis Ludovici fili quondam Caruli hi hauria un altre do-
cument contenint la cessió judicial que féu Durand a Oliva in iudicio Borrello
comite, Ennegone vicecomite d'una terra tocant al mur que limitava de orientis
in ipsa via uel in ipso Vallo quod Sinisclus tenet; de meridie in terra Ennegone
archileuita; de occiduo similiter in terra Ennegone archileuita; de circi in ipso
antemurali; document que coneixem només pel regest que en dána el ms. D. a
la pàg. 11, en la qual tracta de provar que el document nº II és de l'any II de
Rudolf (925).*

VII.

1064, febrer 14.

Testament de Pons levita i capiscol de la seu de Girona. Nomena marmessors la comtessa Almodis esposa de Ramon Berenguer el Vell, Umbert Otó, Joan clergue, Amat Vives nebot seu i Miró Sunyer prevere, perquè compleixin les deixes que en el present testament fa a la Seu de Girona, a Santa Maria, al bisbe de Girona Berenguer i moltes altres donacions dels seus béns de Riudellots, Montalbi, Cruïlles, Sant Cebrià, Santa Pelàgia, Sant Andreu de Pedrinyà els deixa al sobredit Joan nutritio meo, perquè serveixin per al culte de l'església nova de Sant Martí Sacosta que ell féu edificar, i després de la seva mort elegeixi a un altre que serveixi igualment a Sant Martí.

D. pàg. 13.

Quoniam debite conditionis nullus in carne positus mortem euadere potest. In Dei nomine ego Poncius leuita et caput schole sancte Marie sedis Gerunde dum iaceo in mea domo que est infra muros ciuitatis Gerunde detentus ab egritudine, timeo ut non ueniat mihi repentina mors ideoque eligo amicos meos, id est domina Almodis comitissa et Umbertus Othonis et Johannes clericus nutritus meus et Amatus Viuas nepos meus et Miro Sunnarii presbyter ut si in presenti egritudine aut in postmodum mors mihi aduenerit potestatem atque licentiam habeant distribuendi omne meum auere tam mobile quam etiam immobile in sanctis Dei ecclesiis, in clericis et pauperibus. In primis dimitto ad canonicam sancte Marie Sedis Gerunde ipsum mansum cum terris et uineis et cum omnibus suis pertinenciis quod habeo uel habere debeo in Biuiano pro pignore de uncias quinque de auro uetulo placabile quas mihi debebant Guilmundus quando obiit et nunc debet coniunx eius Amaltrudis aut predictas uncias auri iam dicti si redimere uoluerit. Item dimitto prenominate canonice sex uncias auri monete enee quas mihi debebat Trascocia femina uxor que fuit Odegarii de Munells quando obiit et adhuc teneo pro pignore ipsa condemina que est iuxta ecclesiam sancti Saturnini de Salzeto. Et si Odegarius nepos eius aut aliquis ex fratribus suis noluerint redimere iam dictam condemninam sit solida et libera prefata condemina cum ipso manso et cum omnibus suis pertinenciis iam dicte canonice. Item dimitto iam dicte canonice duas copas argenteas cum quinque coleras argenteas et ad ipsam mansionem de ipsa canonica quam Iohannes facit hedificare dimitto centum mancosos auri monete enee. Et ad sanctam Mariam dimitto turibulum optimum argenteum. Ad dominum Berengarium episcopum seniore meum viginti mancosos auri monete Barcinone, et ad sex presbyteros iam dicte sedis idest Arnallus Dalmacii et Deusdedit Piper et Petrus Gaugberti et Bernardus Baroni et Gualtero et Petro Blidgarii dimitto ipsam meam mulam optimam. Et ad Bonucium sacristam mancosos duos: Adalberto Guissadi mancosos. II: altero Adalberto presbytero mancosos II. Ad Dagobertum presbyterum mancosos II. Ad Remundum clauigerum mancosos duos. Ad Gondebaldum presbyterum mancosos duos. Ad Remundum Petri presbyterum mancosos duos. Ad diachones iam dicte sedis singulos mancosos: id est Bernardus Mironis mancum unum. Guillelmo Gualter alterum mancum: Guillelmo Suniarii alium, Berengario Broncardi alium, Bermundo alium, Adalberto Galauonsi mancosos II, A Guillelmo nepoti suo manculo I, Poncio Remundi mancosos duo; Gaugfredo Dalmacii manculo uno; Poncio Stephani manculo uno; Berengario Gaugfredi mancosos III,

VII. 30, *Guil.*, A. — 48, havia escrit *ecclesiam* i corregí *ecclesie*. — 69, *homini*, A. — 70, *cantare* repetit, però borra. — 127, *que si sunt*, però *si és* borra.

Guillelmo Amelii presbitero mancosos duo. Ad Remundum archidiaconem mancosos tres; Guillelmo Seniofredi mancosos tres; Guillelmo Guifredi mancosos tres. Et ad iam dictam mansionem predicte canonice quam predictus Johannes facit hedificare dimitto ipsum meum auctore quod comitissa domina Almodis mihi debet, sicut ipsa melius scit Et ipsas mansiones quas habeo infra muros civitatis Cerunde ubi ego habito cum omnibus hedificiis et pertinentiis earum dimitto predicto Johanni clerico meo nutrito ut dum vivit teneat et possideat sine blandimento ullius hominis; post obitum vero suum remaneat Berengario Amati nepotis mei. Et ad iam dictum Johannem meum nutritum et elemosinarium dimitto omnes meos alodios quos habeo in parrochia sancti Stephani de Riodeluto. Et sunt quindecim mansos cum omnibus illorum pertinentiis videlicet terris, vineis, cultum vel eremum cum pratis pascuis silvis arborum diversis generibus omnia et in omnibus quantum dici vel nominari potest et ipsas tres condaminas in singulis locis. Et alia condamina que est infra parrochia sancti Stephani de Uila albi ad ipso Ulg. Et cum ipsas mansiones vel sacraria cum earum omnibus hedificiis que sunt iuxta vel in circuitu ecclesie predicti sancti Stephani de Riodeluto. Et in parrochia sancte Eulalie de Crudilias ipsos mansos quos Guillelmus de Nola tenet cum illorum omnibus pertinentiis et alie terre vel vinee que sunt intra iam dictam parrochiam de Crudilias vel in eius termines cum cultum et eremum quantum dici vel nominari potest de iam dicto alodio de Crudilias. Et ipsos alodios quod habeo et mansos in parrochia sancti Cypriani de Alios in loco quem dicunt Aspirani et de Altianag et de Tresculs cum omnibus illorum pertinentiis et afrontacionibus omnibus. Et in parrochia sancte Pelagie ipsos mansos quatuor quos ibi habeo cum illorum omnibus pertinentiis et afrontacionibus in loco quem dicunt ad ipsa Cabruga et aliis alodiis terris, vineis cultum vel eremum et cum omnibus arboribus diversi generibus et cum ipso munar quod in iam dicta parrochia sancte Pelagie est vel in eius termines quantum ibi habeo vel habere debeo et in parrochia sancti Andree de Petriniano mansos tres cum terris et vineis et cum omnibus illorum pertinentiis et cum aliis alodiis cultum vel heremum quos intra iam dictam parrochiam vel intra eius terminos de Petriniano habere debeo. Et in ipso Plano ante Gerundam civitatem in loco quem dicunt ad ipsos ortos ipsum mansum cum suis terris et cum suis omnibus pertinentiis et cum ipsos ortos et ipsa condamina de Madrengs et alia condamina que est ad ipso Lauador et alia condamina in ualle Lobaria iuxta suam terram predicti Johannis et cum aliis terris que inuenta fuerint in iam dicto Plano ante Gerundam civitatem. Predictos vero istos omnes alodes talimodo dimitto predicto Johanni clerico meo nutrito et elemosinario ut dum vivit teneat et possideat in servitium Dei et sancti Martini sine blandimento ullius hominis vel femine et faciat cantare ecclesiam sancti Martini predicti novam quam ego hedificaui in ipsa Costa sicut melius potuerit. Et sicut fiduciam habeo in illum per fidem quam mihi debet portare propter Deum et remedium anime mee et exaltet ipsum locum et amplificet et hedificet de suo et de omnibus que ibi adquirere potuerit omnibus diebus vite sue post obitum vero suum eligat unum quem meliorem inuenire potuerit clericum ad servitium Dei et sancti Martini qui similiter aut melius ibi servitium Dei faciat et ipse eligat alium clericum et ita fiat usque in finem seculi. Et ipsas meas mansiones que sunt iuxta ecclesiam sancti Saturnini de Salzet simul cum ipso curtilio in quibus solitus sum habitare dimitto ad Amatam Viues nepotem meum et ad filios suos Berengarium et Bernardum et Arbertum simul cum omnes alodes quod mihi adveniunt ex parte genitoris et genitricis mee qui sunt in uilla sancti Saturnini. Et ipsos alodes quod emi de Oto et de Remundo Durandi et de Guifredo et de Cendret de Ginesta, et de Ginad de Baneres et de Odegario de Munels et ipsum omne alodium

quod habeo in Riwo sico et ipsas terras et uineas quas emi de Lobet Conil tali modo ut dum uiuunt teneant et possideant predictos alodios et donent per unumquemque annum in festiuitatem Assumptionis sancte Marie ad canonicam eiusdem sedis porcos quatuor et cesterium I frumenti et sestarios quinque uini sani et quando unus ex his obierit remaneat ad eos qui uiui fuerint qui hoc donent omni tempore iam dicte canonice. Et ad Guillelmum Amati nepotem meum dimitto ipsum mansum ubi Guitardus Reifredi abitat ad ipsa Guardia simul cum ipso campo qui ibi est qui afrontat: ab oriente in strata que pergit ubique; de meridie affrontat in ipsos valls ad ipso Cigar. De occiduo in ipsa strata. De circio in ipsa strata simul cum ipso sacratio et cum curtillio quod ipse hedificaui. Et relinquo eum cum ista laxatione quam ei facio in guarda de Amato et filiis suis ideo ut bene et honorifice custodiant eum et obseruent ei suum directum. Si vero bene non custodierint eum sit ei licitum facere quidquid uoluerit. Item dimitto iam dicto Guillelmo Amati ipsum alodium cultum et eremum de Tomacarres. Et item dimitto ei ipsum alodium quod habeo in parrochia sancte Agathe quod mihi aduenit per comparisonem simul cum ipsis sacriariis et cum pertinentiis omnibus; et ad sororem meam Bona donna relinquo ipsam suam hereditatem quam mihi uendidit. Ad Miro Suniario presbytero meo elemosinario dimitto ipsam uineam cum eremo quam mecum habet. Et ipsum alodium de ipsa cortada simul et ad filium suum Petrum clericum in seruitio sancti Saturnini; post obitum uero illorum eligant unum clericum qui teneat predictum alodium in seruicio sancti Saturnini. Ad canonicam sancti Felicis Gerunde dimitto mancosos septem: ad clericos eiusdem ecclesie mancosos septem. Et ipsum meum alodium quod habeo in parrochia sancti Felicis de Celrano uel in eius termines et in locum quem dicunt ad Spirano dimitto Johanni clerico meo elemosinario in seruitium sancti Martini sicut superius scriptum de aliis alodiis et ipsum meum alodium quod habeo in parrochia sancti Stephani de Ecclesiasalbas dimitto Petro Blidgarii presbytero in seruicio sancti Martini predicti dum uiuit teneat et possideat, post obitum uero suum remaneat predicto sancto Martino. Et ipsum meum alodium quod habeo in Genestadell et in Genested et ipsas uineas quas Eneas Oliba tenet in Casal eruig dimitto Berengario Amati nepoti meo in seruicio sancti Martini, post obitum uero eius remaneat iam dicto sancto Martino de ipsa Costa: et ad operam sancti Martini predicti dimitto centum mancosos auri Barcinonensis monete: et ipsa mea plata dimitto sancto Martino predicto et faciat inde Johannes crucem et calicem; et in parrochia sancti Stephani de Canapost dimitto Gaugberto clerico nepoti meo ipsum sacrarium quod emi de Amalrig Amalrig cum ipsis terris et uineis quas ibi habeo uel adhuc adquirere potuero in seruicio sancti Martini predicti, post obitum uero eius remaneat iam dicto sancto Martino de Costa. Et dimitto cenobio sancti Petri Gallicanti mancosos uiginti et ipsum uinum quod habeo in Celrano. Ad sanctum Danielemancosos septem. Ad cenobium sancte Marie Emerensi mancosos septem. Ad cenobium sancti Laurencii de monte super Bisulduno mancosos septem. Ad sanctum Felicem Gisalensem dimitto ipsum meum alodium quod habeo in Alenano et in Malued cum mancosos septem. Ad sanctum Michaellem de Crudillas mancosos septem. Ad sanctum Michaellem de Fluuiano man. VII. Ad canonicam sancte Eulalie Barcinone manc. VII. Ad cenobium sancti Cucufatis Vallensi manc. VII. Et ipso meo manso de Uila rubea ubi Arnallus Mir habitat cum omnibus suis pertinentiis et ipsas uineas que sunt in collo de Ualle profunda et ipsas uineas quas Gaufredus Seler tenet. Et ipsas quas solebat tenere Guadallus presbyter et terras et uineas que fuerunt Gaugfredo Freder in monte Aguilar dimitto iam dicto Johanni clerico meo elemosinario in seruicio sancti Martini sicut superius scriptum est de aliis alodiis. Et ad Johannem Recosindi clericum dimitto ipsam uineam Borrella et

ipsam terram de bona fidancio simul cum petias duas de terra que sunt iuxta uineas de Amil in Uila rubea et ipsa mea uascula maiora scilicet tonnas et tinas et archas illis dimitto cui dimitto supradictos alodios. Et omnes meos libros maiores et minores id est antiphonarium et duos Officiarios et Carolum et librum Iudicum et Canonum et Glossam et Storiā ecclesiasticam et Psalterios duos et Regum et Lectionarium dimitto sancto Martino de ipsa Costa. Ad dominam Almodem comitissam meam eleemosinariam dimitto meum caballum bac̃ balzan. Et ipsam equam meam cum vaccas tres ad sanctum Martinum cum ipsos meos boves. Et ad Umbertum Otonis meum eleemosinarium dimitto duas uncias quas mihi debet et mancosos septem. Et ad meos familiares de meis mansionibus de Gerunda et de sancto Saturnino dimitto unicuique duos sestarios de blad et quartam unam uini. Et ad Gerallum Eldrici dimitto ipsa compra de terra cum brugario et cum ipsa planta quam emi de Ermengats in parrochia sancte Agathe. Et ipsum mansum quod mihi dimisit Rodballus Vives in suo testamento dimitto predicto Iohanni clerico meo eleemosinario in seruitio sancte Marie sedis Gerunde. Et dimitto sancte Marie canonicę unam tonnam de melioribus plenam uino et tinam de ipsas de sancto Saturnino et meum asinum dimitto ad operam predicti sancti Martini de Costa. Et ipsum sacrarium ruscatur quod est ad ipsa barrera sancti Saturnini de Salzed dimitto Guillelmo Amati et ipsa minora uascula que est in mansionibus meis de sancto Saturnino omnia dimitto iam dicto Guillelmo Amati et iubeo ut faciant baptizare sarracenum meum et sarracenam propter remedium anime mee et minora uascula que est in domo Gerunde dimitto Iohanni Recosindo et ipsos meos porcos et alium meum auere mobile totum quod remanet donent mei predicti eleemosinarii propter remedium anime mee.

Facto isto testamento XVI Kal. Marcii anno quarto regni Philipi regis.

PONCIUS LEUITA et caput schole atque iudex SS. qui istum testamentum fieri iussi et manu propria firmaui et testes firmare rogauī. SS. OLIBANUS. Sig^{num} Segarii Seler. Sig^{num} Bonifilii Cog. Sig^{num} Gaugfredi Sellarii. Olibanus presbyter. Johannes leuita. Gaucebertus Ipodiachonus. Petrus ipodiachonus. Sig^{num} Segoni Seler. PETRUS BLIDGARII presbyter qui ipsum testamentum rogatus scripsit cum litteris superpositis in linea LI et LXV et SS. die et anno quo supra.

VIII.

1065, juliol 14.

Seniofred prevere dóna a Sant Martí Sacosta l'alou que tenia a la parròquia de Sant Esteve de Riudellots, en el lloc anomenat Sa Viu, junt a l'estany Viu.

D. pàg. 18.

In nomine Domini Ego Seniofredus presbyter donator sum Domino Deo et sancto Martino, cuius ecclesia sita est ante portam ciuitatis Gerunde super ripam fluminis Onnarii in loco quod uocato ipsa Costa. Manifestum est enim quia placuit animis meis et placet, nullius quogentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria et expontanea hoc mihi elegit bona uoluntas, ut scripturam donationis fecissem Domino Deo et predicto sancto Martino sicuti et facio. Dono ei iam dicto sancto Martino alodium meum franchum quod abeo in comitatu Gerundensi in parrochia sancti Stephani Riudeluti, in loco quem dicunt ad ipso Uio. Et afrontat predictum alodium a parte orientis in terra de Ricard fratri meo; de meridie in ipso stagno que uocant Uio; de occidente afrontat in terra de Adroario siue de Bonoparo; de parte uero circi afrontat in terra sancte Marie et sancti Felicis. Quantum iste tote affrontationes includunt uel includitur sic dono predictum alodium totum ab integrum predictę ecclesie sancti Martini

cum exiis et regresiis earum et cum omnibus earum afrontationibus et de meo iare in suum trado dominio et potestate ad faciendum quodcumque uoluerit, in Dei nomine firma sit illi potestas. Quod si ego donator aut ullus homo uel femina qui contra istam scripturam donationis uenerit uel uenerim ad inrumpendum, non hoc ualeam uel ualeat uindicare quod requisierim uel requisierit, sed componat aut componam predicta terra in duplo cum omni sua immelioratione et in postmodum ista scriptura donationis firma et stabilis permaneat omni tempore.

Facta ista scriptura donationis .II. idus Julii anno .V. regni Philippi regis.

SS. Seniofredus presbyter qui istam scripturam donationis firmaui et firmare rogavi.

Sig~~num~~ Geiral Vives. Sig~~num~~ Gaucebert Mir. Sig~~num~~ Remun Sendret. Sig~~num~~ Petro Gaucebert. ✕ Raimundus Umberti levita SS.

Reimundus presbyter qui ista scriptura donatione scripsit die et anno quo supra.

IX.

1068, maig 19.

Seniofred prevere dóna a Sant Martí l'alou que tenia a Sant Esteve de Riudellots en el lloc anomenat Franciliag, que posseïa per compra i en part dels seus passats. Mentre visqui donarà tasca a la dita església, i després de mort passarà tot a Sant Martí.

D. pàg. 20

In nomine Domini Ego Seniofredus presbyter donator sum domino (Deo) et sancto Martino, cuius ecclesia sita est ante portam ciuitatis Gerunde, quam Onnaris uocant in ipsa Costa, quam edificauit Poncius caput schole. Manifestum est enim quia placuit animis meis et placet nullius quogentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria et expontanea hoc mihi elegit bona uoluntas, ut scripturam donationis fecissem predictae ecclesie sancti Martini sicuti et facio de alodio meo quod abeo in comitatu Gerundensi in parrochia sancti Stephani Riulutis in loco quem dicunt Franciliag, quod mihi aduenit per comparisonem uel per uocem parentorum meorum et est ipsum alodium in duobus locis. Et afrontat pecia una de terra a parte orientis in terra de Vives Sennierig uel de suos (h)eredes; de meridie in terra Stephani uel de suos (h)eredes; de occiduo in terra sancte Marie; a parte uero circi(i) in torrente quem uocant Kagalel qui discurrit per tempus pluuiarum. Et afrontat alia pecie de terra: de parte orientis in terra sancte Marie et de Ermemir uel de suos eredes; de meridie in terra sancte Marie; de occidente in terra de Poncio qui fuit condam; a parte uero circi in predicto torrente quem uocant Chagalel. Quantum iste predictae afrontaciones includunt uel ambiunt, sic dono predictum alodium totum ab integrum cum omnibus arboribus que ibidem sunt ex omni genere cum exitibus et regressibus earum, tali modo ut teneam eam omnibus diebus uite mee in seruitio sancti Martini et donem ipsam tascam per unumquemque annum predictae ecclesie sancti Martini. Post obitum uero meum sit solidum et liberum predictae ecclesie sancti Martini. Quod si ego donator aut ullus homo uel femina qui contra istam scripturam donationis uenerit uel uenerint ad irrumpendum, non hoc ualeat uel ualeam uendicare quod requisiero uel requisierit, sed componam aut componat predicta omnia in triplo cum omni sua melioratione iam dicte ecclesie sancti Martini et in postmodum ista scriptura firma et stabilis permaneat omni tempore.

Facta ista scriptura donationis XIII Kalend. Junii anno VIII regnante rege Philippi.

SS. Seniofredus presbyter qui ista scriptura donatione fecit, fieri iussit, firmaui et firmare rogavi.

Sig^{num} Bernardi Iohannis. Sig^{num} Bernardi Raimundi. ^{num} Poncius sacer(dos). ^{num} Berengarius. Sig^{num} Raimundi Kambas.

Petrus sacer(dos) qui huius scedula largitionis rogatus scripsit et sub SS. die annoque prenotato.

X

1069, novembre 25.

Riculf Duran dona a Sant Martí Sacosta l'alou que tenia a Sant Esteve de Riudellots en el lloc anomenat Sa Garriga, alou que comprenia terres, vinyes i cases, i que posseïa per compra o per herència paterna.

D. pàg. 21.

In nomine Domini. Ego Riculs Durandi donator sum domino Deo et sancto Martino, cuius ecclesia sita est ante portam ciuitatis Gerunde super rippam fluminis Onnaris in ipsa Costa. Manifestum est enim quia placuit animis meis et placet nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria et spontanea hoc mihi elegit bona uoluntas, ut scripturam donationis fecissem predicto sancto Martino, sicuti et facio de alodio quod est in comitatu Gerundensi in parrochia sancti Stephani Riuluti in locum quem dicunt ipsa Garriga. Est autem predictum alodium terras et uineas et casas cum arboribus et cum omnibus edificiis quod ibidem sunt. Et aduenit mihi predictum alodium per uocem parentorum meorum uel per comparisonem siue per qualescumque uoces. Et affrontat prefatum alodium a parte orientis in terra sancti Martini predicti siue in terra sancti Petri; de meridie in ipsa uia et in alodio sancte Marie; de occiduo in terra predicta sancti Martini; a parte uero circii in alodio Riculfi filii mei et in alodio prenominati sancti Martini. Et in alio loco similiter dono predicto sancto Martino peciam I de terra que est in predicta parrochia in loco quem dicunt ad ipsos Quadrels ad ipsa serra que mihi aduenit per uocem meorum parentorum et per comparisonem uel per qualescumque uoces. Que afrontat a parte orientis in terra sancti Martini predicti, a parte meridie in terra que fuit Umberti Otonis, de occiduo in terra predicti Riculfi mancipii, de circio in terra sancti Michaelis Fluuiiani. Quantum iste tote afrontationes includunt uel includitur, sic dono predictum alodium totum ab integro cum exiis et regressiis suis iam dicto sancto Martino propter remedium anime mee ad suum proprium alodium et de meo iure trado in dominio et potestate predicti sancti Martini, ut ab hodierno die et tempore secure et quiete possideat predicta omnia sine ulla repetitione. Quod si ego predictus donator aut ullus homo uel femina uenero uel uenerit contra presentem scripturam donationis ad inrumpendum, non hoc ualeam uel ualcat uendicare quod requisiero uel requisierit, sed in duplo componam aut componat predicta omnia cum sua melioratione, et insuper presens scriptura donationis firmitatem omni tempore optineat.

Facta scriptura donationis VII Kal. Decembris anno X regni Philippi regis. Sig^{num} Riculfi donatoris qui hanc scripturam donationis feci, firmaui et testibus firmare rogavi. Sig^{num} Raucberti Mironis. Sig^{num} Petri Gauberti. Sig^{num} Remundi Sendredi. Sig^{num} Remundi Guilelmi. Sig^{num} Guilelmi Remundi. Sig^{num} Stephani Mironis SS.

Petrus Blidgerii presbyter qui hanc scripturam donationis scripsi et sub SS. die et anno quo supra.

XI.

1070, juliol 31.

Ramon Sendred i el seu germà Pere donen a Sant Martí Sacosta l'alou que tenen a Sant Esteve de Riudellots en el lloc anomenat Ribalta, que posseïen per herència dels seus pares.

D. pàg. 22.

In nomine Domini. Ego Reimundus Sendredi et Petrus frater meus donatores sumus domino Deo et sancto Martino, cuius ecclesia sita est ante portam ciuitatis Gerunde in ipsa Costa super ripam fluminis Onnaris. Manifestum est enim quod placuit animis nostris et placet nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria et spontanea hoc nobis elegit bona uoluntas, ut scriptura donationis fecissemus predicto sancto Martino, sicuti et facimus de alodio quod habemus in comitatu Gerundensi in parrochia sancti Stephani Riuluti in loco quem dicunt Ripaalta, qui nobis aduenit pro uoce genitoris nostri et genitricis uel per qualescumque uoces. Et afrontat predictum alodium a parte orientis in alodio sancti Felicis martyris et sancti Danielis; de meridie in terra sancti Felicis et in terra que fuit Fredarii; de occidenti in terra sancti Felicis et sancti Petri de parte uero circii in terra sancti Martini. Quantum iste IIII affrontationes includunt uel includitur et nos ibi habemus uel habere debemus, sic donamus predicto sancto Martino iam dictum alodium nostra spontanea uoluntate cum exiis et regressiis earum totum ab integrum sine ullo enganno. Que uero predicta omnia de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem ad faciendum quodcumque uolueris, id Dei nomine firma sit tibi potestas. Quod si nos donatores aut ullus homo uel femina que contra istam scripturam donationis uenerit uel uenerinus ad inrumpendum, non hoc ualeat uel ualeamus uendicare quod requisierit uel requisierimus, sed componat aut componamus nobis iam dicta omnia in duplo cum omni sua inmelioratione et in postmodum ista scriptura donationis firma et stabilis permaneat omni tempore.

Facta ista scriptura donationis II Kal. Augusti anno X regni Philippi regis.

Sig~~num~~ Reimundi Sendredi. Sig~~num~~ Petri fratris mei nos insimul in unum istam scripturam donationis fieri uissimus firmauimus et firmare rogauimus. Sig~~num~~ Marie. Sig~~num~~ Gaucberti Mironis. Sig~~num~~ Petri Gaucberti. Sig~~num~~ Petri Reimundi. Sig~~num~~ Uitalis qui istam scripturam donationis fieri iussi et meam decimam partem predicti alodii iam dicto sancto Martino donauit libenter et tradidi et iacivi (sic) ad proprium SS.

Johannes Raimundi qui istam donationem scripsit die et anno quo supra.

XII.

1071, desembre 2.

Ramon Ramon i la seva esposa Guisla donen a Sant Martí Sacosta l'alou que tenien a Riudellots, alou que és una coromina bona; el posseïen dels seus passats.

D. pàg. 25.

In Dei nomine. Ego Remundus Remundi et uxor mea Guisla donatores sumus domino Deo et sancto Martino. Certum quidem et manifestum est quia placuit animis nostris et placet nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria et spontanea hoc nobis elegit bona uoluntas, ut pro redemptione nostrarum animarum scripturam donationis fecissemus predicto sancto Martino, cuius ecclesia sita est in ipsa

Costa ante portam ciuitatis Gerunde super ripan Honnaris, de nostro alodio quod habemus et tenemus in comitatu Gerundensi in parrochia sancti Stephani Riuluti, quod nobis aduenit mihi prefato Remundo per genitorem meum et genitricem siue per qualescumque uoces et mihi Guisle per meum decimum siue per quamcumque uocem. Et affrontat iam dictum alodium a parte orientis in terra sancte Marie uel de sancto Stephano; de meridie in terra predicti sancti Stephani et in ipso riuo; de occiduo in ipso feuo siue in terra sancte Marie quam Arnallus Adebrandi tenet; a parte uero circii in ipso feuo. Quantum iste tote afrontationes includunt uel includitur, sic donamus predictum alodium quod est condamina I optima predicto sancto Martino totum ab integro cum exiis et regressiis eorum propter remedium animarum nostrarum et propter parentum nostrorum. Quem uero iam dicta omnia de nostro iure in dominium sancti Martini tradimus et donamus, ut ab hodierno die et tempore sit suum proprium alodium perpetuis habendum. Quod si nos donatores aut ullus homo uel femina deinceps uenerimus uel uenerit contra presentem scripturam donationis ad irrumpendum, non hoc ualeamus uel ualeat uindicare quod requisierimus uel requisierit, sed componamus aut componat predicto sancto Martino uel habitatoribus eiusdem loci prenominata omnia in duplo cum sua melioratione et insuper presens scriptura donationis firma et stabilis permaneat omni tempore.

Facta scriptura donationis IIII Nonas Decembris anno XII regni Philipi regis.

Sig~~num~~ Remun. Sig~~num~~ Guisle femine, nos simul in unum qui hanc scripturam donationis fecimus firmauimus et testes firmare rogauimus, Sig~~num~~ Gaucherti. Sig~~num~~ Guilelmi Boneti. Sig~~num~~ Remundi Cambas. Raymundi presbyteri SS.

Petrus Blidgerii presbiter qui hanc scripturam donationis scripsi et sub SS. die et anno quo supra.

XIII.

1072, agost 10.

Testament sagramental de Miró Guasch, rebui en l'altar de Santa Anasiàsia de la Seu de Girona, essent testimonis Bernat Miró, Ramon Cambas, Girbert Guadamir i Oliua Duran; els quals juraren que sentiren les disposicions en ell contingudes abans de marxar a terra de moros, on fou ferit de mort, elegint marmessor a Joan Capiscol de Girona perquè distribuís les deixes consignades en la seva última voluntat.

D. pàg. 24.

In Dei omnipotentis nomine. Hec est sacramentalis conditio iuramenti de extrema uoluntate Mironis Guasche defuncti, que iuxta quarti ordinis modum uerbis tantum modo promulgata potuit coram probatione. Ideoque nos testes Bernardus Mironis et Remundus Cambas et Girbert Guadamiri et Oliua Durandi iureiurando iuramus super altare sancte Anastasie quod situm est in ecclesia sancte Marie Gerundensis ciuitatis, quod nos uidimus et audiuius et presentes ibi eramus ad eadem hora quando a supra dicto conditore cupienti adire Ispaniam Mironi Guasche, ubi fuit uulneratus a Sarachenis in mari, unde obiit, ipsa sua uoluptas sic iussa fuit alligari in domo Iohannis capitis schole, ut post mortem prefati Mironis fuisset prelibatus Iohannes caput schole suus eleemosinarius uel manumissor et ipse distribuisset sua omnia sicut hic scriptum est. Primum dimisit omne mobile suum quod habebat uel habere debebat uel homines ei debebant in comitatu Gerundensi domino Deo et sancto Martino qui uocatur de ipsa Costa et domno Iohanni capiti schole, ut ipse dedisset de prephato mobili pro anima sua quantum sibi uideretur. Deinde dimisit Bernardo Mironis ipsam

suam uineam et terram quam habebat in podio episcopale, tali modo ut teneat predictus Bernardus iam dictam uineam et terram omnibus diebus uite sue solide et libere et habeat ipsa expleta que inde exierint absque ullo retentu. Post obitum uero suum remaneat predicta terra et uinea prelibato sancto Martino. Iterum dimisit ei una tinnam et unam tonnam de ipsis quas habebat apud parrochiam sancti Felicis Celrani. Est predicta terra et uinea in prefata parrochia Celrani. Et dimisit Girberto Guadamiri unciam unam auri quam ei debebat Udaldus Brucardi. Et dimisit nepotibus suis uidelicet Berengario Bernardi et Remundo Bernardi omne suum alodium quod habebat in episcopatu Ausonensi in termino de Bages uel de Castluc. Et ipsum suum mobile quod ibi habebat uel habere debebat et dimisit prephato capiti schole ipsam suam eguam quam habebat in Torrent, quam Arnallus Dalmatii tenebat per eum. Et dimisit Remundo Cambas mancosos III. Postquam autem hec omnia predictus conditor sic nobis iniunxit, dum adhuc esset in sua plena memoria et loquela, postmodum uoluptatem suam de supradictis rebus nominauit. Et sic ab hac luce discessit uulneratus in predicto mari. Unde hoc quod iniunctum habuimus, nostra coram Bernardo Guifredo iudice et de ipsis qui superius scripti sunt iuratione infra VI mensium spatium confirmamus eiusdemque iuramenti conditionem tam sua quam testium manu corroborauimus.

Lata conditio III° Idus Augusti anno XII regni Philippi regis.

Sig^{num} Bernardi Mironis. Sig^{num} Remundi Cambas. Sig^{num} Girberti Guadamiri. Sig^{num} Olibe Durandi qui supra dictum testimonium dedimus et iurando firmauimus.

SS. Seniofredus sacerdos SS. Arnallus sacerdos. Deusdedit. Arnalli leuita. Sig^{num} Petri Remundi. ✠ BERNARDUS CLERICUS ET IVDEX SS.

Berengarius leuita qui hanc conditionem rogatus scripsi cum litteris fuis resis et supra positis die et anno quo supra.

XIV.

1078, octubre 1.

Amat Vives i la seva esposa Adalei junt amb els seus fills Berenguer, Amat, Arbert i Raimon donen a Sant Martí Sacosta l'alou que tenien en el comptat d'Empúries, en la parròquia de Sant Martí Jafar, alou que comprén cases, corts, terres, vinyes i orís, que termenejen amb Verges, el riu Ter i amb Vilapriu. El posseïen per compra i per herència.

D. pàg. 31.

In Christi nomine ego Amatus Vives et uxor mea Adalet et filii nostri scilicet Berengarius Amati ac Arbertus atque Raimundus donatores sumus Domino Deo et sancto Martino quod est prope muros ciuitatis Gerunde super flumen Onnar in loco quod uocitant ad ipsam Costam. Per hanc scripturam donationis nostre donamus Domino Deo et sancto Martino iam dicto ipsum alodium nostrum quod habemus in comitatu Impuritanensi in parrochia sancti Martini de Iafar. Sunt autem hec omnia case casalis curtes curtalis ortis, ortalis, vinee, vinealis, terre culte et inculte, ueductibus et reductibus cum exitibus et regressibus eorum quantum dici ac nominari potest, que ad utilitatem hominum pertinet. Adueniunt nobis predictis hec omnia prephata pro parentorum siue pro comparatione ac per qualescumque uoces. Affrontat autem prenominata alodia a parte orientis in parrochia sancti Juliani que uocant Vergens; de meridie in flumen Tezes; ab occidente similiter; ab aquilone in parrochia de Uiladprici et in Comitatu Gerundensi. Donamus a sancto Martino iam dicti ipsum

nostrum alaudium quod habemus in parrochia sancti Martini uetuli in locum quem uocant Genestedel. Sunt autem hec omnia case casalis curtes curtales ortis ortalis vinee vinealis terre culte et inculte ueductibus et reductibus cum exitibus et regressibus eorum quantum dici ac nominari potest. Adueniunt nobis predictis hec omnia prefata pro parentorum siue pro comparatione ac per qualescumque uoces. Affrontat autem prenominata alodia a parte orientis in parrochia sancti Isidori de Pera, de meridie in Uilladoffar, ab occidente in ipso Torrent de sancti Martini, ab aquilone in parrochia sancti Iohannis de Moled. Quantum iste tote affrontationes includunt et nos prenominati ibidem (h)abemus et habere debemus sic donamus sancto Martino iam dicto prenominata omnia cum omnibus in se habentibus totum ab integro sine ulla aliqua obseruatione quam ibi non facimus ac de nostro iure in suo tradimus et relinquimus dominium et potestatem per remissionem anime nostre per fidem sine engan. Quod si nos donatores aut ullius utriusque sexus uiuens contra hanc scripturam donationis uenerimus uel uenerit ad inrumpendum non hoc ualeamus uel ualeant uendicare quod requisierimus uel requisierint, sed componamus uel componant predicta omnia in duplo cum sua melioratione sancto Martino prenominato et cum Iuda proditore particeps efficiat in baratro et postea hec scriptura donationis firma maneat omni tempore.

Acta scriptura donationis Kalend. octobris anno XVIII regni Philippi regis.

Signum Amati Vives. Signum Adalais. Signum Berengarius Amati. Signum Arberti. Signum Raimundi qui hanc scripturam donationis fieri iussimus firmauimus firmarique rogauimus.

Berengarius presbiter qui hoc rogatus scripsi et SS. die et anno prefixo.

XV.

1078, octubre 6.

Joan Capiscol de Girona, en el llibre de mort i en el claustre de Sant Martí Sacosta, nomena marmessors el comte Ramon Berenguer, Gaucefred abat de Galligans, Bernat Baró clergue i Gualter i Berenguer Amat perquè disposin dels seus béns de la manera continguda en el present document.

D. pàg. 27.

Quia nullus in carne positus mortem euadere potest. Ideoque ego Iohannes sancte Marie sedis Gerunde caput scholarum iaceo in magna egritudine in claustro sancti Martini et precor amicos meos scilicet Raimundum Berengarii comitem et Gaucefredum abbatem sancti Petri Gallicantus et Bernardum Baronis clericum atque Gualterium et Berengarium Amati, ut si mors mihi aduenerit in hac egritudine, licentiam habeant omnes res meas ubicumque inuenire potuerint in sanctis Dei ecclesiis in sacerdotibus et clericis et pauperibus distribuere. Primum ad chanonicam sancte Marie sedis iam dicte quartas III de frumenti nuell ad meam mensuram et quatuor cifos argenteos et chocleas decem optimas quos et quas Gualterius habet et baschal paliostininum, hoc totum dimitto ad canonicam sancte Marie predictae. Et ad iam dictam sanctam Mariam dimitto turibulum argenteum et calicem optimum et chapam paliostininum optimam et bibliothecam I et charulos III et passionarios II et librum expositionis apocalipsin. Ad cooperiendum clocarium nouum dimitto uanicularias II optimas et cesten I et uncias X auri quo debet mihi Dalmacius Raimundi. Ad canonicam sancti Felicis ante portam Gerunde mancosos VII. Ad canonicos eiusdem loci

XV. 60, *Crudilas*, D. — III. sobre *Camús* hi ha escrit *Camps*.

mc. VII. Ad sanctum Petrum Gallicantus uncias tres auri, quas debet mihi iam dictus abbas. Ad canonicam sancte Crucis et sancte Eulalie sedis Barchinone dimitto uncias V adnumerate monete Barchinone. Ad sanctum Cucuphatem Vallensis similiter uncias V ad sanctum Petrum de ipsas abbatissas uncias V adnumerate taliter ut ipsam vineam quam tenet propter me abbatissam ante Barchinonem ciuitatem in ipso plano cum quatuor expletis et uncias IIII quos mihi debet et mazca I ferrea et perpall et escuta reddat Berengario Amati domino iam dicto. Ad sanctum Daniele cenobium uncia I. Ad sanctum Michaellem de Crudilias uncias VII et istas XVII uncias predictas debet mihi Andreas abbas sancti Cucufatis unde habeo pignus. Item dimitto Berengario Amati clerico et elemosinario meo omne alodium meum quod emi de Umberto archidiacono quod est ad ipsum Pug, cum omnibus in se habentibus et terminis ac pertinentiis, et ipsas terras quas emi de Ermanissende que sunt iuxta Onnar, et ipsas terras quas emi in Plano ante Ierunda de Guillermo Oliba et Petro baptizati et ipsam condaminam de Ualle Frigida et omnes alodios meos quos habeo in parrochia sancti Iuliani de Vuilpilag cum eorum terminis et pertinentiis et cum ipsis sacrariis que sunt iuxta ecclesiam sancti Iuliani predicti, et omnes terras et uineas que fuerunt Petri Gauzberti et Bernardi Olibe, et omne alodium francum quod habeo in parrochia sancte Marie episcopalis, et omnes alodios terras ac uineas que habeo in parrochia sancti Genesis de Chaiauels, et omne alodium quod habeo in monte Fonoiario, et omne alodium quod habeo in parrochia sancti Andree de Pedriniano et in parrochia sancti Stephani de Matremagna et de Miars terras et uineas cultas et heremas, et ipsum mansum cum horto quod est ante Ierundam, et omnes terras et uineas quas habeo et habere debeo in ipso Plano ante Gerundam ciuitatem et in circuitu eius. Item dimitto Berengario iam dicto ipsas meas mansiones cum earum pertinentis quas habeo infra muros Barchinone ciuitatis cum omne alodium quod emi iuxta ciuitatem Barchinone in loco qui dicitur Bannols, et ipsam uineam quam emi de Bonifilio Petri uncias VIII, et ipso manso cum orto quod est ad ipsum Merchada ante Gerundam. Hos prefatos omnes alodios dimitto Berengario iam dicto ut dum uiuat teneat et possideat sine blandimento ullius hominis uel femine in seruitio Dei et sancti Martini de ipsa Costa, uidelicet ipsam ecclesiam que est super flumen Onnar quam Poncius caput schole edificauit. Iterum dimitto iam dicto Berengario Amati omnes alodios et laxationes quos mihi dimisit Poncius in suo testamento et sicut in suo iudicio roboratum est, sic eligo eum tali modo ut teneat eos omnibus diebus uite sue in seruitio Dei et predicti sancti Martini. Et illi omnes alodios quos mihi dimisit Poncius caput schole sunt in parrochia sancti Stephani de Riodeluto et sunt XV mansos cum omnibus illorum pertinentiis, uidelicet terris, uineis, cultum et heremum cum pratis pascuis siluis arborum diuersis generibus omnia et in omnibus quantum dici et nominari potest et cum ipsis brugariis et ipsas IIII condaminas in singulis locis et alia condamina que est infra parrochia sancti Stephani de Villalbino ad ipso Ug et cum ipsis mansionibus et sacraria cum earum omnibus edificiis que sunt iuxta et in circuitu ecclesiam sancti Stephani predicti de Riodeluto. Item dimitto ipsos duos mansos quos habeo in parrochia sancti Stephani de Riolutio Berengario iam dicto cum terris et uineis et heremis et cum omnibus in se habentibus ac pertinentibus cum omnibus aliis alodiis et uineis quos habeo in hac predicta parrochia. Et ipsos mansos quos Poncius iam dictus habebat in parrochia sancte Eulalie de Crudilias quos Guillelmus Unela tenet, et alie terre et uinee que sunt intra iam dictam parrochiam et ipsos mansos quos habebat in parrochia sancti Cipriani de Aleos in loco quem dicunt Aspiran et Tresculs et Altiag cum omnibus eorum pertinentiis, et in parrochia sancte Pelagie ipsos mansos quatuor quos ibi habebat in loco quem dicunt ad ipsam

chabrugem cum eorum pertinentiis et confrontationibus et aliis alodiis terris uineis cultum et heremum, et cum ipso munar quod est in iam dicta parrochia sancte Pelagie et in eius terminis quantum ibi habebat et habere debebat: in parrochia sancti Andree de Pidrijano mansos duos cum terris et uineis et aliis alodiis cultum et heremum quos intra iam dicta parrochia infra eius terminos habere debebat, et ipsam condemninam de Madrenis et aliam condemninam que est ad ipsam Lauadoram et aliam condemninam in valle Lubaria et cum aliis terris que inuenta fuerunt in iam dicto plano ante ciuitatem Gerundam et in ipso mulino quod est ante portam ciuitatis quem uocant Onnar cum omnibus suis pertinentiis et ipso manso de Uilarubea ubi Arnallus Mironis habitat, cum omnibus suis pertinentiis, et ipsas uineas que sunt in Collo Uallis profunde, et ipsas uineas quas Gaucefredus Seler tenet, et ipsas quas solebat tenere Guadallus presbyter et terras et uineas et manso que fuerunt Gaucefredi Fredarii in monte Agilar, et ipsum alodium quod emi in Rased de Guillelmo Senuilli, et ipsum meum alodium quod habeo in parrochia sancti Isidori de ipsa Pera cum terris et uineis, cultis et heremis, et ipsum mansum cum omnibus suis pertinentiis, quod est in sancta Agatha ubi Martinus habitat. Item Berengario Amati predicto dimitto illum alodium quod emi de Berengario Marzot et de Muraton Bellespet quod est in uilla Muled: omnes alodios suprescriptos et alios qui inuenti fuerint dimitto Berengario Amati predicto in seruitio sancti Martini predicti tali modo ut teneat et possideat omnibus diebus uite sue et si non commouerint eum: episcopus aut clerici et tenuerint eum ad honorem habeat hoc totum in seruitio Dei et sancti Martini, et faciat stationes sancte Marie Sedis. Et dimitto Berangario Bruncardi clerico, ipsum alodium ac mansum quod fuit de Guillelmo Blancarii cum omnibus terminis ac pertinentiis quod est in parrochia sancte Eulalie de ipsa Costa ut dum uiuit teneat in seruitio sancte Marie predictae et ad obitum suum fiat de canonica sancte Marie Sedis iam dicte. Et ipsum alodium de Celrano cum ipso manso quod est in Aspiran, terras et uineas, cultas et heremas, dimitto Berengario Amati sicut superius est scriptum. Et ipsum aoldium de Adaroca, post obitum Poncii Raimundi, dimitto sancti Martini iam dicto. Et dimitto Berengario predicto ipsum meum alodium fiscale quod habeo in parrochia sancte Marie episcopalis et ad obitum suum eligat unum clericum qui habeat eum in seruitio sancte Marie episcopalis et sic faciat unus in alio usque in finem. Et ipsum meum mansum ubi Guillelmus Boeti habitat cum terris et hortis et cum eremis quantum habeo in parrochia sancti Cucufatis de Salt dimitto Berengario predicto in seruitio sancte Marie Sedis. Et ipsam meam domum ubi Pontius Stephani habitat dimitto Berengario prefato et ipsum alodium de Riunlas quod fuit Gaucefredari Fredarii dimitto Berengario iam dicto; et ad Reamballum meum scriptorem uncia I Ad seniore meum dominum Raimundum comitem dimitto modios .II. ordeï et centum mancos quos mihi debet. Et ad presbyteros sancte Marie Sedis predictae qui ibidem ebdomadas tenent ad unicuique III mancos. Ad dominos quod ibidem ebdomadas tenent unicuique II mancos. Ad Guillelmum Archidiaconum mancos III. Ad Berengarium Gaucefredi mancos III et non requirent ex aliis, et isti sunt de illis quos Gualterius habebat. Ad cooperiendum sancti Martini predicti mancos XL de ipsis quos Gualterius habebat. Ad dominum pontificem seniore meum mancos centum de ipsis quos Gualterius habebat. Ad presbyteros propter missas ducentos mancos ex illis quos Gualterius habebat et sex uncias quas mihi debet Dalmacius Gauzberti de Camiis. Dimitto III (uncias) sancto Petro de Rodas. Ad sanctum Petrum de Cuxan uncias II et ad sanctam Mariam de Vilabertran uncia I de ipsis quas debet mihi predictus Dalmacius. Alia mea omnia ubicumque inuenire potuerint tam mobile quam immobile dimitto sancto Martino et Berengario Amati predicto: simul

Crosanes et in parrochia sancti Andrea de Sterria uidelicet molendina et terras cultas et incultas, sicut habentur et continentur prefata alodia in prefatis parrochiis et in prefatis locis nec non et in aliis in quibus inueniri poterunt cum omnibus sibi pertinentibus ita assentio ea tibi tali modo ut habeas illa et teneas in dominio quamdiu uixeris et non sit tibi licitum prefata alodia neque aliquid ex prefatis alodiis vendere donare vel impignorare seu assentire vel aliquo modo encumbrare sed solide et libere revertantur in dominium et potestatem prefate ecclesie absque ulla mala occasione statim post mortem tuam. Interim autem dum uixeris persoluas eidem ecclesie et mihi et successoribus meis per unum quemque annum per recognitionem prefati alodii in festiuitate beati Martini unum porcum canonicalem et eminam unam farine cernute ad mensuram de Balneolis et somadam unam vini sani et optimi et in capite ieiunii quarteram unam olei. Quod si non feceris et infra triginta dies post eandem festiuitatem hoc dare nolueris statim deueniant predicta alodia in dominium et potestatem prefate ecclesie ad tenendum et possidendum et quidquid uoluerit faciendum.

Acta scriptura idus maii anno XLIII regni Philippi regis.

✠ Petrus ecclesia beati Martini prelatus qui hanc scripturam fieri iussi firmaui et testes eam firmare rogau.

Sig^{num} prefati Bernardus Dalmatii. Sig^{num} Dalmatii. ✠ Bernardus clericus SS. Remund Guillelmi sacrista. ✠ Reamballus leuita. ✠ Petrus sacer. ✠ Petrus leuita. Sig^{num} Guillelmi Arnalli. Sig^{num} Raimundi Dalmatii. Sig^{num} Raimundus Rodballi. Sig^{num} Petrus Raimundi clericus et iudex SS.

Poncius clericus qui hoc rogatus (scripsi) die et anno quo supra.

XVIII.

1106, setembre 3 .

Adalaydis Gironella i el seu fill Raimon, clergue, cambien amb Sant Martí Sacosta i amb el seu prelat Pere, capiscol de Girona, la terra que tenien sobre l'església i cases de Sant Martí, per una terra que hi havia al cim del mont Villarubia.

D. pàg. 33.

In nomine Domini. Sit notum cunctis quoniam nos pariter Adalaydis Gerundelle et Bernardus Raimundi clericus filius meus per hanc commutationis scripturam commutamus ecclesie beati Martini que dicitur de Costa terram nostram propriam quam habemus et tenemus prope ciuitatem Gerunde uersus meridiei partem, uidelicet in ipso monte qui est super ecclesiam et super domos eiusdem loci uersus orientem. Est autem prefata terra nostra nostrum proprium alodium quod habemus secure et quiete sine ullius hominis blandimento. Prefata autem commutatione, quam facimus prefate ecclesie, facimus tibi Petre caput schole eiusdem ecclesie prefate et habitatoribus eiusdem loci, sub tali conditione ut prefata terra cum omnibus in se habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus sit in perpetuum proprium alodium eiusdem ecclesie, sicut terminatur ab oriente ad ipsa superiora oliuera usque ad mansum prefate ecclesie contra occidentem et terminatur a circea parte ab alodio eiusdem ecclesie et ab ipsa publica carrera usque ad terras et uineas beatis Felicis martyris Gerunde que sunt uersus meridiei partem. Sic habentur et continentur prefata omnia superius scripta cum uniuersis ad se pertinentibus ita tradimus in dominium et potestatem prefate ecclesie et clericorum inibi manentium ad faciendum quodcumque uoluerint. Accipimus autem a potestate eiusdem ecclesie et a uobis prefatis alteram terram que est alodium beati Martini in supercilio montis Uille rubee et affrontat ipsa terra ab oriente in alodio prefate ecclesie, et de meridie in alodio Garsendis de Calidis, ab occidente et

aquilone in alodio de nobis commutatoribus. Si uero, quod absit, cuiuscumque ordinis persona contra presentem scripturam uenerit nihil sibi proficiat sed prefata terra commutationis prefate ecclesie in duplo componat et deinde hec scriptura firma permaneat.

Acta III Nonas Septembris anno XLVII regni Philippi regis.

Sig^mnum Adalaydis SS. Bernardus leuita. Poncius Otonis leuita qui hanc scripturam fieri iussimus firmauimus et testes eam firmare rogamus. Sig^mnum Guillelmi Raymundi uicarii, eiusdem Adalaydis filii SS. Sig^mnum Reimundi Reimundi, eiusdem filii. Guillelmus clericus SS.

Petrus presbiter qui hoc rogatus scripsit cum litteris suprapositis rasis et emendatis die et anno quo supra.

XIX.

1109, maig 10.

Ramon Sendred i la seva esposa Maiasendis i els seus fills Guillem, Berenguer i Eibellina donen i defineixen a Sant Martí els alous de Ribalta i de Riura de Riudellots, ja donats pel seu pare i avi Sendred Pere i demés una peça de terra que varen comprar a Arsendís, neboda seva.

D. pàg. 37.

In nomine Domini. Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Raimundus Sendredi et uxor mea Maiasendis et filii nostri Guillelmus atque Berengarius et Eibellina filia nostra definimus ad integrum et absque ulla reservatione Deo et ecclesie beati Martini de ipsa Costa et tibi Petre sacrista eiusdem ecclesie prelato et clericis inibi Deo seruientibus ipsum mansum quem ego prefatus Raimundus et uxor mea Maiasendis tenemus et habemus per tenedonem et per pagisiam de uobis iam dictis. Prefatum autem mansum cum omnibus suis domibus et edificiis et uniuersis terris ad eundem mansum pertinentibus et cum omnibus aliis suis pertinentiis et sicut habetur et continetur iam dictus mansus intra parrochiam sancti Stephani de Riulutorum et in loco cognominato Ribalta et in ceteris aliis locis ita definimus nec non et tradimus absque ulla reservatione in dominium et potestatem uestram ad faciendum quodcumque uolueritis. Item nos iam dicti definimus uobis predictis totum quantum nos tenemus et habemus in ipsa terra et in ipsa riura que fuit patris et auii nostri Sendredi Petri quam recognosco ego Raimundus iam dictus condam per alodium dedisse prefate ecclesie beati Martini per scripturam donationis. Item nos omnes iam dicti definimus concedimus necnon tradimus ad integrum et absque ulla reservatione in iam dicta terra atque riure uobis iam dictis ipsam hereditatem quam ibi habeo et teneo ego Raimundus per comparisonem quam inde feci de Arsendi consubrina mea. Item ego Raimundus iam dictus Sendredi dono Deo et prefate ecclesie sancti Martini per proprium alodium unam peciam de terra que est meum proprium alodium simul cum ipsa uinea que est in iam dicta terra. Est autem prefata terra in predicta parrochia sancti Stephani. Et afrontat ab oriente in terra sancti Danielis, de meridie in alodio sancti Martini, ab occiduo in alodio sancte Marie, de circio in torrente quem uocant Bacafiran. Sic habentur et continentur hec omnia superius scripta cum uniuersis in se habentibus et sibi qualicumque modo pertinentibus ita tradimus in dominium et potestatem uestram absque ulla reservatione ad faciendum quodcumque uolueritis. Si uero, quod absit, cuiuscumque ordinis persona contra presentem scripturam uenerit nihil sibi proficat, sed pro sola presumptione prefata omnia in duplo uobis et successoribus uestris componat et deinde hec scriptura firma permaneat.

Acta VI idus maii anno I Regnante Ludouico rege. Sig~~num~~num Reymundi Sendredi. Sig~~num~~num Maiasendis. Sig~~num~~num Guillelmi. Sig~~num~~num Berengarii. Sig~~num~~num Eibeline qui hec fieri iussimus firmauimus, firmarique rogauimus. Sig~~num~~num Guillelmi Conbadi. Sig~~num~~num Bernardi Eimerici. Gaucefredus presbiter. Remundus leuita. Poncius Atonis leuita. Arnallus leuita.

SS. Petrus Bernardus qui hoc rogatus scripsit die et anno quo supra.

XX.

1109, agost 21.

Ramon Sendred fa marmessors a la seva muller Maiasendis i a Raimon Franch, ordenant que sigui enterrat a Sant Martí Sacosta i diverses donacions.

D. pàg. 36.

Quia nullus in carne positus mortem euadere potest. Idcirco ego Raimundus Sendredi iaceo in meo lecto summa egritudine detentus et timeo ut non superueniat mihi repentine mortis. Eligo meos eleemosinarios id est... Raimundus Franch atque uxor mea Maiasendis ut ipsi distribuunt omnes res meas mobilium et immobilium sicut hic iniunxero. Primum concedo corpus meum ut sepeliatur in cimiterio sancti Martini. Ad eandem ecclesiam et chanonicham sancti Martini dimitto duas fexias mei proprii alodiii: unam iuxta mansum sancti Petri Gallicantus et aliam ad closel in plano quas dudum comparaui et aliam fexiam uinee dimitto sancto Martino ipsa que tenet in pignus Uitalle Riculfi per IIII solidos plate ut sacrista Petrus Bernardi redimat eam et abeat ad suum proprium sancti Martini et illud meum alodium quod a me et ab uxor mea Petrus Guillelmi de Todilan tenet, impignus dimitto sancto Martino tali modo ut Petrus sacrista senior meus redimat illud, si filii mei et uxor mea Miasendis redimere non possunt, et donet idem annuatim perna I de porc optima pariter et tascham. Et hoc faciat prescripta uxor mea et Guillelmus filius meus in uita eorum et post obitum illorum secure et quiete reuertatur ecclesie sancti Martini predicti per alodium franchum, ad filium meum Berengarium dimitto ipsa casa mea ubi habitat Donusci que habet et tenet per me ut habeat per sanctum Petri Gallicantus.

Acto testamento XII Kalend. septembris anno II regni Ludouici regis.

Sig~~num~~num Reimundi Sendredi qui hoc testamentum fieri iussi firmaui et firmari testibus rogaui.

Sig~~num~~num Guillelmi Breti. Sig~~num~~num Reimundi Petri. Sig~~num~~num Arnalli Bernardi.

SS. Petrus presbyter qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

XXI.

1118, desembre 18.

Berenguer Amat elegeix el bisbe de Girona Berenguer administrador dels béns que foren de Pons i del Capiscol Joan perquè ho destini al servei de Sant Martí Sacosta.

D. pàg. 39.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Berengarius Amati hac scriptura indice uotue et potentialiter eligo te, Berengari Gerundensis episcopo, in ipsis alodiis que fuerunt Poncii et Iohannis capitis scholarum ea electione atque laxatione qua Poncius iam dictus elegit Johannem et Johannes me sicut habetur in eorum testamentis atque iudiciis, ut habeas ea et teneas ea omnibus diebus uite tue ad seruitutem ecclesie sancti Martini de ipsa Costa. Et ad tuum obitum eligas inde

aliud clericum qui similiter habeat iam dicta alodia ad seruitium prefate ecclesie sancti Martini sicut in testamentis atque iudiciis prefatorum capitum scholarum continetur et resonat. Hanc electionem facio tibi bona uoluntate et de meo iure trado eam in tuam potestatem ad faciendum inibi et inde quodcumque uolueris secundum hoc quod superius est insertum. Si quis contra hoc uenerit ad inrumpendum nihil penitus perficiat sed pro sola presumptione duplam compositionem tibi persoluat cum omni sua melioratione hac scriptura firmissime persistente.

Actum est hoc XV Kalend. Januarii anno XI Ludouici Regis. ✠ Berengarius Amadi ✠ qui hanc chartam fieri iussi propria manu firmaui firmarique rogau.

Sig✠num Gaucefredus Bisullunensis archileuita. Ollegarius indignus Tarraconensis metropolis dispensator. ✠ Berengarius Ierundensis archileuita SS.

Hoc letabundus conscripsi chartula Remundus annoquo supra memorat scripto dieque.

XXII.

1120, novembre 19.

Ramon Berenguer III evacua al bisbe de Girona Berenguer els béns que Pons i Joan varen deixar a Sant Martí Sacosta, prometent no exercir cap senyoriu sobre ells.

D. pág. 41.

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quoniam ego Raimundus Berengarii Barchinonensis comes et marchio difinio et euacuo omnipotenti Deo et sancte Marie sedis Gerunde et tibi Berengario predictae sedis episcopo et successoribus tuis ecclesiam sancti Martini de ipsa Costa cum omnibus ad se qualicumque modo pertinentibus, simul cum alodiis que fuerunt Pontii capitis schole atque Ioannis successoris eius, ita ut ab hodierno die et deinceps neque ego neque aliquis per nostre uocis auctoritatem in prefata ecclesie sancti Martini uel in eiusdem ecclesie facultatibus siue in predictis alodiis ullam dominationem seu quamlibet oppressionem uiolenter facere presumat ea conditione ut cum aliqua laica persona non sit tibi licitum de predictis omnibus aliquid impedire. Si quis contra hanc scripturam diffinitionis uel euacuationis ad irrumpendum uenerit non hoc ualeat uendicare quod requisierit, sed uelut sacrilegus et ecclesiasticarum rerum impius uiolator post compositionem ab eodem legaliter et canonice factam nisi ad digna penitentiae satisfactionem uenerint perpetuis mancipentur incendiis.

Actum est hoc XIII Kal. Decembris anno XIII Regni Ludouici regis.

Sig✠num Raimundi comitis. Ollegarius indignus Metropolis Terraconensis dispensator. Berengarius Gerundensis archidiaconus. ✠ Ista suprascripta Bernardus firmo sacrista.

Ioannes presbiter qui hoc scripsit die et anno quo supra.

Guillelmus sacerdos scripsit hoc instrumentum.

XXIII.

1121, maig 5.

Bertran de Pujada amb la seva mare Sicard donen a Sant Martí Sacosta i al bisbe Berenguer Dalmau una part de l'alou que tenien a Celrà, en els llocs anomenats Palomera i Coll de Puigbisbal, per 10 morabatins d'or.

In nomine Domini. Sit notum cunctis quoniam ego Bertrandus de Puiada cum matre mea Sicardi Dominico spontanea uoluntate et bono animo donamus atque defi-

nimus domino Deo et ecclesie sancti Martini de Costa et tibi domino episcopo Berengario Dalmacii ob remissionem animarum nostrarum et patris mei Igule aliquam partem alodii franchi quod tu nobis aclamabas in parrochia sancti Felicis de Calrano in loco qui nuncupatur Palomera et collum de podio episcopali. Affrontat ab oriente in alodio sancti Martini et in torrente de Bag et de meridie in alodio sancti Martini et eodem torrente, ab occiduo in alodio sancti Martini in uinea de Salrano, sicut diuiditur inter alodium predictum quod nos donamus et alodium sancti Martini per limitem et terminos sicut ascendit in capud podii episcopali uersus orientem et descendit in collo predicto et in uia publica; de parte circii in capud podii de Palomera et in nostro alodio sicut diuiditur per terminos et descendit in torrente quod dicitur Ulier qui discurrit per tempus pluuiarum et per limitem qui uadit super Garrigam in alodio sancte Marie de Ceruiano et inde descendit in torrente predicto de Bag per limitem. Sicut de hiis IIII affrontationibus includitur predictam partem predicti alodii, sic absque retentu donamus atque difinimus sicut superius est escriptum predictae ecclesie et tibi prefato Berengario episcopo in presentia Berengarii Arnalli sancti Felicis abbas et Gaucefredi Rusi et Gaucefredi Raimundi et aliorum proborum hominum. Prefatam autem donationem atque difinitionem facimus domino Deo et sancto Martino et tibi prefato propter X morabatinos aureos quos tu nobis donas, ea conditione ut nos deinceps nihil requiramus in predicto alodio neque posteritas nostra per aliquam uocem neque successores nostri per nos. Si autem in crastinum aliqua persona contra presentem donationem atque difinitionem ad irrumpendum uenerit nihil penitus proficiat, sed sola presumptione duplam componam tibi et prefate ecclesie persoluat hac scriptura firmissima persistente.

Actum est hoc III non. madii anno XIII Ludouici regis.

Sig^mnum Bertrandi de Pujada. Sig^mnum Sicardis Dominici qui hanc difinitionem fecimus, firmauimus, firmarique rogauimus.

✠ Berengarius sancti Felicis abas. Sig^mnum Gaucefredi Rusi. Sig^mnum Gaucefredi Raimundi.

SS. Bernardus clericus qui hoc rogatus scripsit die et anno quo supra.

XXIV.

II23, maig 10.

Berenguer bisbe de Girona, abans d'anar a Terra Santa, nomena marmessors Berenguer abat de Sant Feliu, Berenguer arxilevita de Girona, Gaufred ardiaca i Bernal sagristà major, perquè compleixin el seu testament. Els béns de Pons i de Joan els deixa al seu nebot Guillem Ramon, perquè serveixin per a Sant Martí Sacosta

D. pàg. 42.

Quia nullus in carne positus mortem euadere potest. Idcirco ego Berengarius Gerundensis episcopus cupiens adire sanctum Hierosolimitanum sepulcrum eligo manumissores meos id est Berengarium abbatem sancti Felicis et Berengarium Gerundensem archileuitam et Gaudredum archidiaconum et Bernardum sacristam maiorem. Ut si mors mihi aduenerit priusquam aliud faciam testamentum isti habeant potestatem distribuere omnes meas res sicut hic inuenitur scriptum. Primum dimitto Gerundensis sedis canonice totum illud alodium quod mihi aduenit uel aduenire debet per uocem uel authoritatem genitoris uel genitricis mee, tali modo ut Guillelmus Dalmatii nepos meus habeat illud tantum dum uiuit sine aliquo impedimento quod ibi non faciat post cuius obitum sit ius proprium prefate canonice. Et omnia illa alodia que fuerunt

Pontii et Johannis capitis scholarum dimitto ad Guillelmum Raimundi nepotem meum ut habeat illa in seruitium Dei et sancti Martini de ipsa Costa, ea electione, qua Pontius elegit Johannem et Johannes Berengarium et Berengarius me, id est ut beneficiat ipsam ecclesiam cantare et illuminare sicut melius potuerit et non faciat ali-quod impedimentum in predictis alodiis et post suum obitum eligat unum clericum qui similiter faciat de predictis alodiis et sic fiat usque in finem seculi. Et dimitto eidem Guillelmo omnia mee domus utensilia et omnes meos boues et asinam et oues et porchos et capras. Et ad Bernardum Raimundi sacristam dimitto ipsam meam equam domitam. Alias omnes equas meas dimitto ad Bernardum fratrem meum excepta una pullina de hoc anno quam dimitto Berengario de Munels et de omni pane et uino ueteri dimitto medietatem Gerundensi chanonice prefate et aliam medietatem ad domum sancti Martini predicti. Si quis autem hanc mee ordinationis scripturam scienter uiolauerit, auctoritate Patris et Filii et Spiritus Sancti tamdiu excommuni-cationi subiaceat quousque congrua emendatione quod uiolauerit restituat.

Actum est hoc VI idus maii. anno XV Regni Ludouici regis.

Berengarius Dei gratia Gerundensis ecclesie episcopus. Berengarius Gerundensis archidiaconus. Gaucefredus Bisullunensis archileuita.

Poncius presbyter qui hoc testamentum scripsit et sub SS. die et anno quo supra.

XXV.

1152, abril 29.

Guillem arxileuita i prelat de Sant Martí Sacosta fa marmessors el bisbe de Girona Berenguer, l'arquebisbe Bernat, el seu nebot Guillem i el seu germà Bernat, deixant els béns de Sant Martí Sacosta a Pons, abat de Sant Joan de les Abadesses, perquè hi nomeni un prior i clergues agustinians.

D. pàg. 43.

Quoniam omnis caro fenum et gloria eius quasi flos agri. Idcirco ego Guillelmus Bisullunensis archileuita et prelatus sancti Martini sancti Jacobi iter adire cupiens meum facio testamentum, in quo eligo meos manumisores uidelicet Berengarium Gerundensem episcopum seniore meum et Bernardum archiepiscopum et Guillelmum caput scholarum consobrinum meum et Bernardum fratrem meum ut si me mori contigerit prius quam aliud faciam testamentum ipsi distribuunt omnes res meas mobiles et immobiles sicut hic iniunxero. In primis dimitto Domino Deo et sancto Johanni Riupollensi et Poncio eiusdem loci abbati ipsas domos sancti Martini cum omnibus alodiis que fuerunt Poncii et Iohannis capitis scholarum necnon Berengarii Amatis qui elegit Berengarium episcopum in his que Berengarius episcopus elegit me. Tali uero conditione facio hanc electionem ut abbas constituat ibi priorem et clericos secundum regulam beati Augustini degentes et ecclesia bene decantet et illuminet secundum rei possibilitatem. Clericos etiam meos familiares et fideles nostre domus dimitto in potestate et tuitione abbatis uidelicet Gaucefredum et Petrum Arnalli ut eis semper beneficiat et eos et res eorum defendat. Prior uero supradicte domus ut domui sit utilis non mutetur nec alibi transferatur nisi conuictus incuria uel stultitia nimia. Talis enim prouideatur qui bene regat domum, augeat honorem, sit lumen et exemplum patrie. Dimitto Berengario episcopo centum solidos ad opera sedis nostre C solidos. Presbyteris pro missas canendas centum solidos. Inter hospitale et templi militiam C solidos, sancto Michaeli de Fluuiano tinam unam de melioribus quas habeo in palatio cum uexello meliori uini pleno. Supradicti uero CCCC solidi exeant de uino et annona et de bobus siue de pecudibus et carne seu de uexellis et tinis necne

de omni supellectili que habeo in domo mea de palatio et de miliariis et de his que habiturus eram de mea laboratione nouo ueniente in supradictis locis. Si superfuerit aliquid de his detur pro anima mea. Dimitto confratrie Terragone C solidos et isti exeant de expletis mee laborationis. Canonice de Gerunda centum. Dimitto confratrie de ipso Colel tinam meam de miliariis cum uno uexello de melioribus cum uno modio uini boni. Dimitto ad operam sancti Martini annonam et uinum de Praeses. Dimitto annonam et uinum de Madrensis ad expensam domus sancti Martini. Dimitto pelles meas coopertas de rosseta Gaucefredo familiari meo. Dimitto sancti Felici aureum unum; sancto Petro alium, sancto Danieli alium. Petro Martini unum. Raimundo capitischole alium. Bermundo alium. Priori sedis alium. Petro de Esterria alium etiam aurei soluantur de uino sancti Martini. Bernardo de Miars dimitto lectum meum Ispanum et amufrexum minorem et puluinar optimum et mensam rotundam. Dimitto sancto Jacobo vel ad opera sue ecclesie meam mulam. Meum mulum dimitto ad opera sancti Iohannis. Dimitto Raimundo fratri meo duas meliores equas cum una pullina. Berengario fratri meo unam. Gaufrido clerico meo aliam. Et dimitto eidem Gaufrido meliorem superlectum meum cum uno berrecano et culcitra. Petro Arnalli similiter clerico meo dimitto alium superlectum cum berrecano et fulcro et culcitra cum lecto uno. Et dimitto eidem Petro scriniam que est iuxta lectum meum cum meo armariolo. Dimitto matri mee annulum meum cum saphiro et meam asinam. Dimitto sedis sancte Marie ad ornandum eorum uel claustrum duos almofrexs grandes et ad seruiendum altari beate Marie urceolum meum et concam. Presbiteris sancti Martini singulas culcitra cum singulis gaudiis et lectis. Dimitto mafumetum cum axa (cixa ?) et filia sua Gaufrido clerico meo. Nigrum et nigram Guilhelmo capitis scholarum; consobrinum meo Petro Arnalli clerico meo dimitto Muscam sarracenum. Dimitto Bertrando fratri meo ortum meum qui fuit Gaucefredi Odegarii auunculi nostri ut habeat eum per Guillelmum caput scholarum consobrinum nostrum. Si Bertrandus prior obierit habeat eum Guillelmus; post mortem amborum cedat charitati nostre sedis. Dimitto tapete meum et almucelias ecclesie sancti Martini. Equum meum et cupam argenteam quam habeo in pignore dimitto sancto Michaeli de Cuxano. Alium pullinum dimitto Bertrando fratri meo. Dimitto unum superlectum capellano sancti Martini. Et dimitto domui sancti Martini unum par bouum cum suo aper: et asinum et asellum et oues et alia altilia et utensilia domus nostre dimitto ad utilitatem clericorum sancti Martini. Meos uero libellos dimitto ecclesie nostre Sedis. Sancte Marie Riupollensis reddantur pro suis Egoripus et Marcianus et ecclesie nostre reddatur Boetius. Si quod ex meo extra hoc testamentum reperiri poterit detur pro anima mea.

Actum est hoc IIII Kal. Aprilis Regnante Ludovico reg. juniore anno XV.

Bisullunensis probat hoc leuita Guillelmus. GSM. CLERICUS et leuita SS.

Petrus Arnalli leuita qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

XXVI.

1152, octobre 3.

Berenguer, abans de marxar al servei de Déu i del Sant Sepulcre, fa diverses donacions a Sant Martí Sacosta, i a Sant Esteve, i a Moragues baile seu i a Guillem i a Pere.

D. pàg. 46.

In Christi nomine. Ego Berengarius uolo pergere in seruitium Dei et sancti Sepulcri et dimitto sancto Martino de ipsa Costa ipsum alodium quod habeo in Balla

quod pater meus mihi dimisit. Et dimitto predicto sancto Martino aliud meum alodium quod habeo et teneo in parrochia sancti Stephani Riulutorum post obitum matris mee sicuti melius habeo et teneo predictum alodium sic dimitto sancto Martino solide et libere pro remedium anime mee et dimitto sancto Stephano cum suis clericis solidos II denariorum et exeant de terciam partem de uno parilio bobis et de medietate unam tinam et quod remanserit dimitto sancto Martino. Et dimitto Morages baiulo meo tertiam partem de II scringes et de I siras que non sunt diuisos et dimitto Guillelmo et Petro alium meum modeuull et omnia mea ferramenta solida

Actum est hoc V nonis octobris anno XVI regni Ludouici regis Iuuioris.

Sig~~num~~ Berengarii qui hoc laudo et firmo testes firmarique rogo. Sig~~num~~ Morages baiuli. Sig~~num~~ Petri Laurentii presbyter.

SS. Guillelmus leuita qui hoc rogatus scripsi die annoque prefixo.

XXVII.

1153, febrer 2.

Ramon de Mollet, junt amb sa esposa Flandira i amb el consentiment del seu cunyat Bernat i de la mare d'aquests dos últims Aristia, venen per 41 sous gironins a Guillem ardiaca, prelat de Sant Martí Sacosta, l'honor que tenen a Genestadell, situat en el comtat de Girona, en la parròquia de Sant Martí Vell.

D. pàg. 44.

Sit notum cunctis quoniam ego Raimundus de Molleto insimul cum uxore mea Flandina et consensu Bernardi fratris eius et Aristie matris illorum uendimus ecclesie sancti Martini de ipsa Costa et tibi Guillelmo archidiacono eiusdem ecclesie prelato totum illum honorem quem habemus et tenemus per alodium francum apud Genestadel cum prefato sancto Martino siue in omnibus locis cultum et heremum simul cum oliuariis quas ibi habemus propter precium XL.I solidorum denariorum Gerundensium, tali uidelicet tenore quod nec nos nec aliquis per nos in supradictis omnibus querat amplius ut aliquid accipiat sed totum ab integro et sine ullo retentu sicut supradictum est tradimus et omnino euacuamus in ius et dominium ecclesie prenominati sancti Martini et Guillelmi archidiaconi prefati per proprium alodium et francum et propter prenominationem pretium. Sunt autem predicta omnia in comitatu Gerundensi in parrochia sancti Martini uetuli. Si quis ad hoc irrumpendum uenerit non ualeat sed pro sola presumptione in duplo componat hac uenditione firma persistente.

Actum est hoc IIII nonas Februarii anno XVI regni Ludouici regis iunioris.

Sig~~num~~ Reimundi. Sig~~num~~ Flandine uxoris eius qui hanc chartam uenditionis fieri iussimus, firmamus, firmarique rogamus.

Sig~~num~~ Aristie matris eius. Sig~~num~~ Bernardi filii sui qui hoc laudamus et firmamus. Sig~~num~~ Bernardi Ostendi. Sig~~num~~ Emerici.

SS. Petrus presbiter qui hoc rogatus scripsi cum litteris in I linea rasis et emendatis die et anno quo supra.

XXVIII.

1160, mars 8.

Guillem Roig de Pubul i la seva esposa Beatriu i el seu fill Guillem defineixen al prelat de Sant Martí Sacosta Guillem per 40 sous gironins els alous que tenien a Montisbal, ço és: la vinya de Guillem Traginer i la de Flandina Saborella, principalment per la participació que Sant Martí els dona a les oracions i obres bones.

D. pàg. 45.

Sit notum cunctis quoniam ego Guillelmus Rubeo de Pubul et coniux mea Beatrix et filius noster Guillelmus nos in simul propter amorem Dei et propter remedium animarum nostrarum alodium quod est in duobus locis in Monte episcopali scilicet uineam Guillelmi Traginari cum heremo et uineam Flandine Saborele cum heremo quod nos hucusque tenuimus per alodium sed vos acclamabatis illud nobis sicut superius dictum est sic nos recognoscimus illud alodium sancti Martini et propter hoc definimus et euacuamus et tradimus omnibus modis et in dominium et potestatem hac carta indice beati Martini et domini Guillelmi prelati et aliorum clericorum ibi domino seruientium, sicut melius dici uel intelligi potest ad utilitatem beati Martini sic diffinimus et omnibus modis euacuamus sicut superius dictum est et hoc facimus maxime quia uos datis nobis partem in uestris orationibus et in omnibus elemosinis et uestris bonis operibus. Et est manifestum quia propter hanc diffinitionem accipimus a proprietate prefate ecclesie LX solidos denariorum Ierundensis monete. Si quis contra hoc ad irrumpendum uenerit non valeat, sed vis duplo componat.

Actum est hoc VIII. idus marci regnante Ledouici regis junioris anno XXIII.

Sig^{num} Guillelmi Rubeo et Sig^{num} Beatricis uxoris eius. Sig^{num} Guillelmi filius eorum qui hanc chartam fieri iussimus, firmauimus, firmarique rogauimus. Sig^{num} Guillelmi de Galidia. Sig^{num} Fucher. Sig^{num} Arnalli Goufredi. Sig^{num} Petri Gafe. Sig^{num} Guillelmi de Palagreto. ✠ Arnallus Rubei plebanus.

SS. Petrus Arnalli leuita qui hoc rogatus scripsi die et anno quo supra.

XXIX.

1164, juliol 26.

Guillem arxilevita de Besalú dona al bisbe de Girona Guillem tots els béns que tenia de Sant Martí Sacosta i amb el consentiment dels canonges ordena les constitucions per establir-hi una comunitat que visqués segons la regla augustiniana, posant-hi com prebòsit Arnau de Montbos, qui procedia del monestir de Lladó.

D. pàg. 51.

Anno Dominice incarnationis millesimo centesimo sexagesimo quarto, inspirante Dei misericordia, adiuuante diuina clementia. Ego Guillelmus Dei gratia Bisullunensis archileuita domini mei Guillelmi Dei gratia gerundensis episcopi ceterorumque gerundensium sociorum deuotissimis annuens precibus ut domum beati Martini de ipsa Costa cum omnibus alodiis suis et superpositis et comparationibus a me et ab antecessoribus meis factis quam Berengarius Gerundensis episcopus auunculus meus tradidit mihi ad regendam et gubernandam et me heredem instituit ad meam uoluntatem faciendam sicuti et illum heredem instituit Berengarius Amati a iugo hereditarie electionis in remissionem peccatorum nostrorum liberare et perenni libertate ob amorem eterne beatitudinis irreuocabiter traderem. Bono animo et sincera deuotione offero trado atque delibero in presentia prefati Guillelmi episcopi nostrorumque Ge-

rudensium sociorum omnipotenti Deo ipsum domum sancti Martini simul cum ipsa ecclesia et cum omnibus alodiis ac meliorationibus quas ibi feci ad eandem domum uel ecclesiam pertinentibus siue cum omnibus rebus tam mobilibus quam immobilibus infra supradictam domum uel honorem consistentibus. Hanc oblationem seu traditionem facio in potestate cuiusdam uiri honestissimi ac religiosi nomine Arnalli de Monte boson ab Arnallo priore suo de Lutone in manu iam dicti episcopi a uinculo obedientia perpetim dimissi et omnino absoluti qui secundum predicti loci scilicet beati Martini facultatem adhibeat sibi fratrem aut fratres sub regula beati Augustini qui ut ipse honestus ac regularis degit honeste ac regulariter uiuant. Huic itaque deuotioni prefati archidiaconi, ego Guillelmus Dei gratia gerundensis episcopus deuotissime fouens auctoritate sancte Gerundensis, ecclesie et canonicorum nostrorum presentia suffultus decerno et decernendo constituo ut clerici in eodem loco manentes semper secundum regulam beati Augustini uiuant nil proprietatis habentes et finito eorum prelato ipsi eligant sibi rectorem et eorum congregatione canonice et religiose illum uero quem maior et utilior pars illius conuentus preuiderit eligendum ac sibi preponendum. Quod si in ipsa congregatione, quod absit, idoneus ad hoc officium inuentus non fuerit, tunc in aliis congregationibus regularium clericorum requiratur utilis et laudabilis qui eos secundum Deum in iustitia et equitate regere ualeat. Item interdico ego prefatus Pontifex et interdicens anathematizo ut ullus episcopus uel archiepiscopus aut ullus comes uel ulla utriusque sexus persona non ualeant nec audeant iam dictum locum cum omnibus que nunc habet uel in futuro iuste acquirere poterit alii ecclesie aut subdere aut donare uel uendere ullo modo, sed semper in sui libertate maneat, nulli alteri ecclesie subditus uel suppositus, nisi tantum Gerundensi ecclesie in cuius episcopatu habitent. Et illi, non aliter, nisi sicut ceterae congregationes religiosorum uirorum que in eius episcopatu habitent. Quod si hoc decretum uiolatum ab aliquo fuerit tandiu in eadem ecclesia beati Martini diuinum officium non fiat quamdiu alterius ecclesie imperio aut dominio subiauerit nisi solummodo Gerundensi, ut premissum est. Et illi qui hoc agere tentauerint, insolubili anathematis uinculo feriantur, donec resipiscentes ad dignam ueniant satisfactionem. Prefatam autem ecclesiam beati Martini et omnia que in circuitu eius sunt et ipsum cimiterium in huiusmodi immunitatis et obseruantie reuerentia pono et constituo ego prelibatus pontifex auctoritate sancte Gerundensis ecclesie, ut nullus cuiuslibet potestatis aut ordinis homo in ipsis eiusdem ecclesie spatiis aliquid uiolare aut temerare presumat, aut aliquam uim uel lesionem ibi alicui inferre sed semper maneant omnia illibata atque intacta ob reuerentiam beati Martini cui idem locus creditur esse dicatus. Insuper excommunicationis sententie subiaceat quisquis his canonicis decretis contradicendo obuiare presumpserit. In eadem autem ecclesia sepulturas christianorum fieri et baptismationes infantium geri et cetera que in maioribus ecclesiis solent celebrari ibi solemniter et deuotissime, ego prefatus Pontifex peragi confirmo. Identidem ego iam dictus Pontifex auctoritate nostre sedis canonicorum fultus decerno et decernendo constituo ut sepultura quorumlibet christianorum in eodem sancto loco beati Martini quiescere uolentium, salua reuerentia et consuetudine suarum ecclesiarum, generaliter fiat. Statuimus item atque interdicimus quod nullus qui in maiori prelacione ipsius ecclesie a saniori parte supradicti conuentus electus fuerit propter meliorationem uel augmentationem honoris ceterorumque honorum eiusdem ecclesie prior uel abbas uocetur sed semper prepositus sancti Martini ab omnibus nominetur.

Actum est hoc VII Kalendas Augusti anno XXVIII regni Ludouici regis iunioris. Ab incarnatione autem Domini anno CLXIII post M.

Ego Hugo terrachonensis archiepiscopus s. Bissullunensis probat hoc leuita Guil-

lelmus. Guillelmus Dei gratia Gerundensis ecclesie episcopus. Arnau Gerundensis archidiaconus. ✠ Dalmatius Gerundensis sedis precentor. Scripta libens ista Petrus confirmo sacrista SS. Petrus Borrelli sacrista et index. ✠ Raimundus de Terrades leuita. Raymundus presbyter. Petrus presbiter, Bernardus de Montecuto leuita. ✠ Guillelmus de Altens Gerundensis canonicus ✠. Sig✠num Magistri Dragonis ✠. Hoc scriptum laudo Dalmacius ore benigno SS. Bernardus presbyter et claviger. ✠ Bernardus Torti thesaurarius. SS. Poncius presbyter. Hoc scriptum signo Gerallus corde benigno.

✠ Guillelmus leuita. Sig✠num Arnalli de Oliuis leuita. Gaucefredus presbyter. SS. Berengarius Arnalli de Campo maiori. SS. Petrus de Pineta presbiter et canonicus. ✠ Berengarius Dei dignatione Terraconensis archiepiscopus et abbas sancti Felicis.

SS. Petrus Arnalli leuita qui hoc rogatus scripsit die et anno quo supra.

XXX.

Montpeller 1165, agost 16.

Alexandre III aprova la donació de l'església de Sant Martí que féu Guillem ardiaca de Besalú al bisbe de Girona Guillem, traient-la de son domini, per establir-hi la regla agustiniana: aprova el nomenament de prepsit fet a favor d'Arnau i accepta la referida església sota la protecció apostòlica, fent-la exempta de tota altra casa religiosa, exceptuant el bisbe i la seu de Girona.

En va havíem buscat a tots els arxius de Girona, principalment al del Seminari, aquest document; per això el Sr. Kehr (Papsturkunden I, 142), hagué d'accontentar-se de mencionar-lo només, traient la notícia d'En Roig i Jalpi, i malgrat d'ésser inèdit no el pogué publicar.

D. pàg. 54.

Alexander episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Arnallo preposito ecclesie sancti Martini de Costa, salutem et apostolicam benedictionem. Ex dilecti filii nostri Uuilelmi Bisullunensis archidiaconi certa relatione comperimus quod, cum ipse pariter et genus eius prescriptam ecclesiam iure hereditario usque ad hec tempora possedissent, nunc diuina gratia inspiratus, eandem ecclesiam ad interuentum fratrum in manu uenerabilis fratris nostri Uuilelmi Gerundensis episcopi resignauit, quam tibi per dispositionem episcopi de capituli assensu, ad plantandam ibi religionem, concessit. Nos uero propositum et intentionem eius, quia de pura charitate processisse credimus, dignis in Domino laudibus commendantes et factum ipsius plurimum approbantes, prescriptam ecclesiam cum omnibus que in presentiarum iuste ac legitime possidet, aut in futurum Deo prestante iustis modis poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocínio communimus. Statuentes ut ordo canonicus, qui ibidem secundum beati Augustini regulam noscitur institutus, perpetuis in eodem loco temporibus obseruetur. Statuimus preterea ut nulli sit religiose domui, quamdiu ibi religionis uigor seruabitur, subiecta, sed ab omni iurisdictione alterius, preterquam episcopi et ecclesie Gerundensis, omnimodis aliena. Obeunte uero te nunc eiusdem loci preposito, uel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu uiolentia preponatur, nisi quem fratres communi consensu uel fratrum pars consilii sanioris, secundum Deum et beati Augustini regulam, preuiderint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit prefatam ecclesiam temere perturbare aut eius possessiones auferre uel ablatas retinere, minuere

XXX. 10, quas, D. — 18, proponatur, D. — 22, attentare, D.

seu quibuslibet molestationibus fatigare. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Dat. apud Montem Pesulanum XVII Kalendas Septembris.

XXXI.

1174, octubre 19.

Pons, prepòsit de Sant Martí, amb el consentiment dels altres canonges acensa a Berenguer de Genestedell i a la seva esposa Ermecendis el mas que tenia Ramon Berenguer en la parròquia de Sant Martí Vell, exceptuant la vinya que hi tenia Borrell, amb la condició de fer-hi una casa amb l'ajuda del monestir, i els dos anys següents hauran d'omplir els corrals de bestiar. Al cap dels 20 anys han de posar-hi un fill seu, i si no el tenen, ha de tornar el dit mas al monestir. Han de pagar cada any 18 diners, un parell de gallines, dues placentes, i una quartera de vi, a Sant Martí, al baile l'alberg, i a la llàntia de l'església una copa d'oli l'any que tinguin olives les oliveres.

D. pàg. 208.

Sit notum cunctis quoniam ego Pontius canonice sancti Martini de Costa prepositus consilio et uoluntate canonicorum meorum concedimus ac ascentimus tibi Berengario de Genestedel uxoriue tue Ermecendi ipsum nostrum mansum sancti Martini in quo habitauit olim Raymundus Berengarii cum omnibus suis pertinentiis et alodiis franchis cum introhitibus et egresibus suis et cum omnibus adempmentis que habet uel habere debet in parrochia sancti Martini Uetuli, excepta illa uinea cum terra in qua est edificata quam Borrellus ibi tenebat et nos modo tenemus. Tali pacto ut in hoc primo anno faciatis sibi domum cum nostro adiutorio in qua nos teneamus uinum nostrum et nostra iura quam semper habeamus in dominium et in secundo anno et tertio refaciatis mansum de domibus et bouibus ac ouibus et porchis ac gallinis ac de omnibus uasculis sine uaxellis ac tina ita ut nos cognoscamus quod benefecit refactum et sich bene condirectum ac semper edificatum eum teneatis et bene laboratis terras et eas semetis et plantetis uineas ac arbores ex quibus donetis nobis et nostris successoribus tascam et bratiaticum fideliter et sicut consuetudo est de uineis trascoti? Et hoc facimus saluo jure sancti Martini in omnibus usque ad viginti annos et in illo uigessimio anno mitatis unum ed infantilus uestris in predicto manso qui sit franchus de sancto Martino et redemptus a domino suo cui donetis socium quem illi conueniet qui in perpetuum teneant et habeant predictum mansum et omnem honorem saluo senioratico iure in uestro loco et hoc sit factum in concilio prepositi et canonicorum eiusdem canonice. Si uero, quod absit, infans uobis defuerit quem ibi mittere non possitis statim in illo predicto uigesimo anno predictum mansum et omnia alodia cum omnibus melioracionibus ibi factis sine aliquo impedimento ac prohibitu reuertantur in dominium predicto sancto Martino et sue canonice. Interim autem uno quoque anno uos donetis predictae canonice pro censu decem octo denarios et unum par gallinarum et placentas duas et quarteram unam de uino sano puro, et baiulo albergam et ad lampadam sancti Martini de Costa unam cupam olei in aduentu Domini in anno in quo oliuarie leuant oliuas, et nullo modo licentiam habeatis de manso ac alodiis aliquid alienare uendere aut impignorare siue deteriorare sed solide et libere reuertantur predictae canonice et si obieritis uos in medium infra uiginti annos simi-

XXXI. 23. Iterim, D.

liter omnia soluta et liberata reuertantur predicte canonice, si ita attendere nolueritis sicut superius escriptum est. Si quis hoc frangere uoluerit nullo modo ualeat.

Actum est hoc decimo quarto Calend. Nouembris anno trigesimo septimo regni Ludouici regis Junioris.

Sig^{num} Arnaldi canonici. Sig^{num} Raymundi confratris. Sig^{num} Petri Ermengaudi. Sig^{num} Michaelis. Sig^{num} Pereti Engimberti. Sig^{num} Berengarii de Genestadel. Sig^{num} Ermecendis uxoris eius. Sig^{num} Raymundi Berengarii. Sig^{num} Raymundi de Vilaoser. Sig^{num} Guillelmi prebendarii sancti Martini. ✠ Petrus prior ac canonicus.

✠ Pontius prior ac prepositus qui hec feci et scripsi et de hiis accepi quinque solidis die et anno prefixo.

XXXII.

1174. octubre 19.

Berenguer Genestadell defineix a Sant Martí Sacosta el mas Genestadell, que pretenia posseir per herència paterna.

D. pàg. 206.

Notum sit cunctis quoniam ego Berengarius de Genestedel diffinio domino Deo et ecclesie sancti Martini de Costa et preposito et canonicis ibi deseruiantibus mansum unum de Genestedel cum omnibus suis franchis alodiis que ad mansum pertinent quod mansum et que alodia ego predictus Berengarius iniuste uolebam tenere et possidere per uocem parentum meorum que michi nullo modo pertinebant et exingo omnes meas uoces memedipso et reddo eas predicte ecclesie et preposito iam dicto absque ullo retentu taliter ut deinceps ego ac mei nullo modo auferemus sed sit solute et libere in perpetuum sancti Martini predicti. Si quis hoc frangere uoluerit nullo modo ualeat.

Actum est hoc decimo quarto chalend. nouembris anno trigessimo septimo regni Ludouici regis iunioris.

Sig^{num} Berengarii de Genestedel qui hanc diffinitionem facio firmo firmarique rogo. Sig^{num} Ermesendis uxoris eius. Sig^{num} Raymundi Ferrarii. Sig^{num} Raymundi Berengarii. Sig^{num} Adelardis sororis eius. Sig^{num} Raymundi de Vilaoser. Sig^{num} Marchi. Sig^{num} Ioannis Raymundi. Sig^{num} Petri clerici de Molló. Sig^{num} Berengarii de Luberes.

✠ Pontius prior ac prepositus qui hec rogatus scripsi cum litteris suprascriptis in secunda linea die et anno prefixo.

XXXIII.

1194. maig 6.

Pons de Vall fa marmessors del seu testament Arnau arxilevita de Besalú, Pons preposít de Sant Martí Sacosta, Pere de Toillà, Guillem Joan sacristà de Ciurana i Pons Baró baile d'Orriols, disposant que sigui enterrat a Sant Martí, i enumerant les diferents deixes.

D. pàg. 87.

Quia nullus in carne positus mortem euadere potest. Idcirco ego Poncius de Ualle in mea plena memoria sanus et incolumis facio meum testamentum in quo in Dei

XXXII. 4 Uolebant, D. — 6, exingo (sic D).

XXXIII. 64, illo es escrit sobre ipso, D. — 77, autoritate, D. — 88, havia escrit sancti Martini, hi ho borra, D. — 148, dampnatis, D.

nomine eligo meos manumissores dominum Arnallum Bisuldunensem archileuitam et Poncium sancti Martini prepositum et Petrum de Toillano et Guillelmum Iohanri sacristam de Siurana et Poncium Baroni baiulum de Urriols ut ipsi distribuunt omnes res meas sicut illis in hac pagina iniunxero. Primum dimitto sancto Martino de Costa in cuius cimiterio corpus meum sepeliri iubeo triginta morabatinos de quibus emant honorem unde faciant duas candelas que ardeant ad missas in altare sancti Martini die cotidie exceptis illis que cotidie ibi solent ardere et alias duas que cotidie ardeant ante altare sancte Marie ad suas matutinas et missam illius altaris. Dimitto ad altare faciendum sancte Marie ibi C sol. exceptis aliis missionibus que iam ibi feci. Dimitto ad eiusdem canonicam C sol. Et ad missas canendas pro anima mea C solidos. Dimitto meas domos quas ibi feci ad aniuersarium meum annuatim ibi faciendum excepto operatorio de domibus, quod dimitto meo nepoti Poncio de Ualle et suis perpetuo et donent pro censu annuatim in natali Domini unum par gallinarum sancto Martino, sed impignorare aut uendere nullo modo illud possit. Dimitto predicto preposito duos aureos et Raimundo socio meo meum mantellum album et unicuique sacerdotum regularium eiusdem ecclesie V solidos et aliis unicuique tres solidos. Carmicionus de Jafero debet mihi XV solidos et duos porcos quos per conuiuium illis dimitto, et ad eleemosinam faciendam dimitto unam quarteram de blad quam Petrus prior sancte Marie de Ceruiano debet mihi. Dimitto sancte Marie sedis Gerundensis X solidos. Domino meo episcopo alios X, domino meo presentori alios X quos triginta debet mihi abbas sancti Michaelis de Fluuiano, sancto Felici V solidos, sancto Petro quattuor solidos, sancto Danieli tres solidos, sancte Eulalie XII denarios, ecclesie de Sanis XII denarios et sanis similiter sancte Susanne XII denarios. Dimitto domino meo Arnallo archileuite Bisullunensi X solidos, Maria Nouella de S. Michael XV solidos debet mihi super unam uineam que de illa habeo in pignore de quibus dimitto illi duos solidos, et presentet alios archileuite et manumissorio sancte Marie de Rupe rufa tres solidos et priori duos solidos. Dimitto sancto Michaeli de Fluuiano meam scriniam maiorem cum tribus modis de blad et meum lectum cum culcitra maiore, et duabus guaderigiis et capsiatum. Domino abbati C solidos quos illi accommodaui. Difiniui olim in manu eius consilio abbatis de Cuxano et precentoris Gerunde et Guillelmi de Impuriis seniorum meorum octingenti solidos quos habebam missos in honore sancti Michaelis, exceptis illis habuerunt ex me CCL solidos et plus. Dimitto ad eleemosinam sancti Michaelis domos quas de meo proprio ibi feci, et tinam et duos uexellos maiores quos ibi habeo cum uino quod ibi est et duos saglits nouos et duas mariegas in quibus iaceant pauperes cum tribus quadigiis que ibi sunt. Dimitto etiam omnibus presbyteris illius ecclesie unicuique 3 solidos comitales. Congregentur ibi XXX sacerdotes quibus offerantur sex denarios Barchinenses unicuique. Guillelmus Bauili debet mihi X sol. Barchinonen. et Vitalis V sol. Barchin. et Petrus Bonet VIII sol. Barch. Poncius Teuler debet mihi quatuor sol. Barch. Predictae lexaciones denariorum paccentur presbyteris de supradictis solidis, et quod superauerit detur pro anima mea in psalteriis legendis, diaconibus et pueris. Dimitto sancto sepulcro Hierosolimitano I sext. de blad., ospitali duas sext., milicie I SS., sancte Marie Uille Bertrandi duas SS., sancto Petro Rodensi III ems., sancte Marie Rodensis I SS., sancte Marie de Uliano II SS. Guillelmus baiulus debet mihi dimidium modium de blad. Galetus II SS. Raimundus Dod X mig. Petrus Turnadux V mig. et Guillelmus Genesis III mig., Guillelmus Oueciera I migeria. Petrus Cuxoni III mig., totum est ad migeriam maiorem rasam. Carmicionus de Palacauls octo mig., Petrus Johanni de Ventaioni fideiusor cum illo et sine illo. Raimundus Caceri I emina. Raimundus Ferrarii de Marijano tres emines. Guillelmus de Jafero

qui vocatur de Rareto VII m... ad migeriam minorem. Dimitto sancti Michaelis confratrie meum scrinium quam habeo in cellario de eleemosina. Dimitto Petro clerici de sancto Felice meam tunicam de Repuls et XI. miger. de blad... (di)mitto Guillelmo de Gallineriis meum superlectulum, et Perpiniano meum capapelles de saia, et Raimundo de Borraciano meas caligas novas et Guillelmo clerico de Lampadiis me... s. et Iohanni de Arenis meam tunicam nigram et Petro clerico de Palaciolo meam pelliciam blauam et unam interulam et Guillelmo Iohanni meam scriniam minorem quam habeo in ecclesia sancti... uanuam. Dimitto filioliis meis filiis de Stephano meos uexellos minores quos habeo in domibus de eleemosina et ad filiam eius Annam culcitram minorem et duos lanceolos. Dimitto etiam sancto Michaeli senioraticum de ipso meo maioli qui est iuxta uineam sancti Michaelis apud Subiraneges, quod est meum alodium francum. Dimitto migeriam illius maioli scilicet meam partem et alias meas partes quas ibi habeo in aliis uineis cum illa mea parte de illo cellario quod ibi est meo nepoti Gerrallo de Subiraneges saluo meo domino Petro alias partes. Dimitto Ferrarie VI SS. de blad et ipsas meas oues quas illa scit et X sol. quos mihi debet Poncius de Ualle nepos meus et quatuor sol. quos mihi debet Ianuarius de Empuriis, quatuor sol. quos mihi debet Petrus clerici de sancto Felici et unum vexillum nouum quod habeo in domibus de eleemosina et meas pelles nigras et suum lectum et porcum et uascula minora et scriniam quam olim dedi ei. Predictum blad de debito sunt VI quater. Abbas sancti Michaelis faciat eum querere et recuperare et congregare in uno loco cum illo blato qui est in scrinis, de ecclesia, de domibus, de eleemosina cum meis manumessores; et paccatis sibi tribus modiis paccetur predictae alie laxationes sicut superius scripte sunt et quod superauit detur pauperibus pro anima mea in panibus libralis: et habeat de illo blad ospitalis Gerundensis I eminam. Dimitto sancto Genesio de Urriols meam tinam et vexillum et uinum quod ibi est et expletum quod ibi erit et hoc tantum ad calicem argenteum faciendum et ex auctoritate Dei Patris omnipotentis et Filii et Spiritus Sancti sit excommunicatus cum auctoritate apostolorum Petri et Pauli et anathematizatus qui calicem illa de ecclesia traxerit ad perditionem altaris. Dimitto Arnallo clerico meam capam maiorem. Dimitto filiolo meo Petro filio Bernardi de Vrrriols triginta solidos quos mater sua mihi debet de meo vino quod habuit et XX solidos quos Guillelmus clericus de Lampadiis mihi debet. Petrus de Podio de Columbariis debebat Raimundo Peregrino LXX sol. et plus quos quidem fecit mihi emere Comes Impuriarum a se ipso per fortiam de quibus iam dimisi olim predicto Petro XX sol. et remanebant L, adhuc etiam et dimitto alios XX et XXX quos remanent dimitto Bernardo de Urriols. Dimitto Poncio Baroni XXX sol. quos mihi debet et VII SS. de blato minus I migeria, et quatuor SS. de tritico quos ille scit. Dimitto ad opera ecclesie sancte Marie de Lampadiis I SS. de blad quod mihi debet Petrus Burd de Podio maure uille Asinorum. Dimitto sancto Martino de Impuriis II vexellos, quos ibi habeo et XII sol. quos mihi debet Bernardus de Curtedeles. Dimitto Domino meo Guillelmo capellano de Impuriis III aureos quos mihi debet Berengarius Poncii de Alburns et Raimundus de Sudre debet mihi tres sol. quos eidem capellano Burdus de Turrecella est fidelis donator cum illis et sine illis. Raimundus Petri debet mihi dimidium modium de blad: de quo dimitto eidem capellano VI SS. et sorori sue Adelaide domine de Alburns II SS. Dimitto eidem capellano medietatem de mea muletoa. Dimitto consobrinum meo Bernardo Garsies meum lectulum preparatum sicut ibi est, uel meum asinum. Dimitto ad altare sancte Marie de Impuriis medietatem de omnibus laxationibus que mihi pertinent in omni illa parrohechia et aliam medietatem socio meo Palaciolo. Raimundus Aialberti de Jafero debet mihi XVI sol. de quibus ei dimitto VI sol. et X quos remanent pac-

cet inter sanctum Julianum de Vergens et sanctum Petrum de Valle. Dimitto meo nepoti Poncio de Valle meam calleriam cum suis carmaslis et illi et fratribus suis et sorori meam equam. Adhuc etiam sorori illorum dimitto omnes meas oues quas ibi habeo exceptis V quas auia sua inde accipiat de quibus faciat suam uoluntatem. Dimitto sancte Marie de Ceruiano C sol. quos accommodaui Petro priori de Cerviano. Et dimitto iam dicto priori medietatem de nostra muleta. Dimitto sancte Marie ad unum calicem argenteum faciendum omnes meos denarios et blatum quod habeo in pignoribus in omni illo parrohechia. Misi in mansum refaciendum de Maria mateira II solidos de quibus dimitto ad filio eius si reuersi fuerint medietatem; aliam medietatem paccant ad calicem, aut si illi non uenerint mittantur domos predicti mansi impignore pro .XXII. sol. et intrent in calicem et ex auctoritate Dei Patris omnipotentis et Filii et Spiritus Sancti sit excommunicatus cum auctoritate apostolorum Petri et Pauli et anathematizatus qui calicem de illa ecclesia traxerit ad perditionem altaris. Sacultus debet mihi V sol. de quibus illi dimitto III sol. et ... II sol. Berengarius Sabater et Guillelmus Baiuli debent mihi XVI sol. et plus omnes dentur presbyteris pro anima mea scilicet unicuique sex den. Guillelmus baiuli debet mihi novem sol. quos dimitto per conuiuium faciendum pro anima mea in quo sint omnes presbyteri de Vallis et de... asinorum et de Lampadiis et faciant eleemosiam de illo blato quod prior habuit de me paccata quartera preposito sancti Martini superius scripta in die conuiuii pauperibus uel de nu... mihi prior promisit pro ipso blato cum XII migeriis de blad quas mihi debet Arnallus Flandinus, quas dimitto predictae eleemosine. Dimitto Arnallo Flandino XII denarios quos mihi debet. Haceo CC solidos in honore et in omnibus mansi sancte Marie que sunt in parrohechia sancti Vincentii de Villa asinorum, quos dimitto prebendario meo Bernardo et obsecro dominum meum Petrum priorem de Cerviano et omnes suos fratres ut recipiant eum pro amore Dei et mei si eis placet et faciant monachum cum illis CC solidos. Si autem facere noluerit dimitto predictum prebendarium Bernardum sancto Martino de Costa et preposito et suis sociis cum predictis CC solidis ut recipiant eum per prebendarium, et faciant eum docere aliquod magisterium et provideant ei in cibo et indumentis usque dum possit se regere per se ipsum, et si aliquid superauerit illi detur. Petrus Garsies de Angle debet mihi XVIII solidos et dimidium per lexiā patris mei et per conetū VI denarios et pro censu XII denarios et sic sunt XX solidos quos dimitto comiti Impuriarum. Et comes Impuriarum, debet mihi centum solidos quos dimitto domino meo Raimundo de Rochabertino abbati sancti Felicis Gerunde et precentori sedis Gerunde et Guillelmo de Impuriis et Arnallo archilevite Bisuldunensis, habeo cartam firmatam de manu sua propria et inde donatores cum eo et sine eo .V. de suis hominibus scilicet Petrum de Turre et Petrum de Valle et Johannem de Angle vicinum eius et Berengarium de Uilari unumquemque pro toto. Dimitto predicto preposito sancti Martini de Costa XV solidos quos mihi debet Guillelmus de Rareto, homo illius, de blato quem illi vendidi. Nullus hoc frangat. Acto testamento II Non. madii anno Dominice Incarnationis M.C.XC.III. ✠ Poncius presbyter qui hoc testamentum fieri iussi firmaui et testibus firmare rogavi. Arnallus Bisuldunensis archilevita. SS. Poncius presbyter ac prepositus. Petrus presbyter ac canonicus. Sig✠num Poncii Baroni de Uriols. Hanc ego Bernardus nutritus iure heredis legitimi factam confirmo fidei car✠tam. SS. Guillelmus presbyter ac canonicus. ✠ Arnallus leuita sancti Martini.

SS. Guillelmus presbyter qui hoc testamentum scripsi cum litteris superscriptis in XLVI linea dampnatis in die annoque prefixo.

XXXIV.

1195, octubre 19.

Pons, prepòsit de Sant Martí Sacosta, amb el consentiment d'Arnau, archileuita de Besalú i comunitat del convent, dona a Guillem Arnau dues vinyes que hi ha al coll de Sant Martí, l'una comprada per Guillem a Pere Joan i l'altra per Pons a Pere Traginer, amb la condició d'edificar-hi i plantar-hi, i després de la mort de Guillem han de passar a l'altar de Santa Maria que el prepòsit vol fundar a Sant Martí, i al capellà del mateix altar.

D. pàg. 92.

Ad notitiam cunctorum peruenerit notitiam tam presentibus quam futuris quod ego Poncius prepositus ecclesie sancti Martini assensu et uoluntate Arnalli Bisuldunensis archileuite et totius conuentus eiusdem ecclesie dono tibi Guillelmo Arnalli illas duas uineas que sunt in colle sancti Martini, scilicet unam quam tu emisti a Petro Johanni per L. solidos et aliam quam ego emi a Petro Traginerio per XXV solidos et plantaui ego ibi quinque solidatas. Tali pacto ut habeas eas et teneas omnibus diebus uite tue et edifies et plantes omnem heremum quod ibi est: ad obitum uero tuum remaneat ad altare seruiendum quod facturus sum in honore beate Marie in ecclesie sancti Martini scilicet in pannis illius altaris et indumentis sacerdotalibus et in candelis et lampadibus. Et prepositus ad diem obitus tui stabiliat iam dicta omnia consilio et uoluntate totius conuentus sancti Martini uno sacerdote regulare qui hoc seruitium peragat semper dum uixerit et ad obitum suum similiter stabiliat iam dicta omnia cum uno sacerdote regulare et sic fiat de uno in alium usque in infinita seculorum secula. Si quis contra hoc ad disrumpendum uenerit non ualeat sed sola presumptione iram Dei patris Omnipotentis incurrat sicut fecerunt Datan et Abiron quos terra uiuos absoruuit.

Acta Carta in operatorio domini Ermengaudi notarii publici domini Regis XIII Kal. Nouembris anno Dominice Incarnationis millesimo CXC.

SS. Poncius presbyter ac prepositus qui hoc donum facio, firmo sicut superius scriptum est ad utilitatem predicti Guillelmi et sicut melius potest dici uel intelligi perpetuo ad seruitium predicti altaris Beate Marie. Arnallus Bisuldunensis archileuita. Petrus presbyter ac canonicus. Raimundus presbyter ac canonicus de Stagneolo. SS. Guillelmus presbyter et canonicus. ✠ Arnallus leuita sancti Martini. Raimundus de Terrades presbiter et canonicus. Sig✠num Petri Ferrarii. Sig✠num Raimundi de Uico. Sig✠num Carbonelli.

SS. Arnallus de Palacio qui hoc scripsit cum lineis dampnatis et suprascriptis in VIII linea die et anno quo supra.

XXXIV. 10, *stabilium*, D.

B. REGISTRE DE NOMS PROPIS

*Els números romans indiquen el document i les xifres aràbigues la línia.
Indiquem només la primera vegada que es troben citats en cada document.*

I. Registre toponímic

- Abbatissis (Sant Pere de), XV, 19; XXIII, 6.
Adaroca, XV, 93.
Agata (Parròquia de Santa), VII, 97; XV, 81.
Aguilar (Mont Aguilar), XV, 78.
Alanano, VII, 123.
Alburns, XXXIII, 95.
Aleos (Parròquia de St. Cirià dels Alls), XV, 62.
Asinorum (Viladases), XXXIII, 89.
Altiag, XV, 64.
Aspiran, *Vide* Spirano.
Ausonensis (bisbat), XIII, 23.
Bag, XXIII, 14.
Bages, XIII, 23.
Balneolis (Banyoles), XVII, 18.
Bannols (territori de Barcelona), XV, 41.
Barcelona (Santa Creu i Santa Eulàlia), XV, 17.
Barcinone (Sta. Eulàlia de), VII, 125.
Besalú, VII, 121.
Biviano, VII, 10.
Bocapran (torrent), XIX, 24.
Borrella (vinya), VII, 131.
Camiis (Camps), XV, 111.
Camons (Parròquia de Sant Miquel de), XVII, 6.
Camons (Parròquia de Santa Maria de), XVII, 7.
Canapost (Parròquia de St. Esteve de), VII, 115.
Casal Ervig, VII, 111.
Castluc (Catllus), XIII, 23.
Cerviano (Santa Maria de Cervià), XXIII, 14; XXXIII, 21.
Chaiavels (Parròquia de Sant Genís de Cladells), XV, 34.
Cigar, VII, 91.
Crosanes, XVII, 6.
Crudilias (Parròquia de Sta. Eulàlia de Cruïlles), XV, 60.
Crudilias (Sant Miquel de Cruïlles), VII, 124; XV, 23.
Cucufatis (Sant Cugat del Vallès), VII, 125; XV, 18.
Cuxà (Sant Pere de), XV, 112; XXV, 51; XXXIII, 32.
Daniel (Monestir de Sant), VII, 120; 10; XV, 22; XIX, 22.
Ecclesias Albes (Parròquia de St. Esteve de), VII, 108.
Emerensi (Monestir de Santa Maria de Amer), VII, 120.
Episcopalís (Parròquia de Santa Maria), XV, 34.
Felix (Sant Feliu de Giro-na), VII, 103; VIII, 11; XI, 10; XV, 15; XVIII, 13.
Fluviano (Sant Miquel de Fluvià), VII, 124; X, 18; XXV, 20; XXXIII, 23.
Franciliag, IX, 7.
Gallicantus (St. Pere de Gallicantus), VII, 119; X, 11; XI, 11; XV, 4; XX, 7; XXV, 31; XXXIII, 24.
Garriga, X, 7; XXIII, 13.
Genestadell, Genestedel, VII, 110; XIV, 15; XXXII, 3.
Genested, VII, 110.
Gerunda, Ierunda (ciutat), I, 3; II, 4; III, 2; V, 2; VI, 3; VII, 140; VIII, 2; X, 2; XI, 2; XII, 6; XIV, 3; XV, 2; XVIII, 4.
Gerundense (comtat), III, 7; IV, 4; V, 7; VIII, 7; IX, 2; X, 6; XI, 6; XII, 7; XIII, 12; XIV, 13; XXVII, 11.
Gerunda (Santa Maria), VI, 2; VII, 145; VIII, 11; IX, 11; X, 11; XII, 10; XIII, 5; XV, 2; XXII, 3; XXIV, 6; XXV, 41; XXIX, 22; XXX, 16; XXXIII, 10.
Giselleuse (Monestir de St. Feliu de Guixols), VII, 122.
Guardia, sa, VII, 89.
Hierosolimitanum (sepulcrum), XXIV, 2; XXXIII, 44.
Jacobi (St. Jaume de Galícia), XXV, 2.
Iaffar (Parròquia de Sant Marti), XIV, 6.
Impuriis (Santa Maria de), XXXIII, 98.

- Impuriis (St. Martí d'Empúries), XXXIII, 90.
 Impuritanensis (comtat), XIV, 6.
 Ispania, XIII, 7.
 Kagalel, Chagalel, IX, 12.
 Lampadiis (Sta. Maria de), XXXIII, 88.
 Lauredda (torrent de), III, 9; V, 8.
 Lavadora, XV, 71.
 Lubaría (Vall Llobera), XV, 72.
 Lutone (Lladó), XXIX, 17.
 Madrenis, XV, 71.
 Malved, VII, 123.
 Martinus (Parròquia de Sant Martí Vell), XIV, 14; XXVII, 12; XXXI, 6.
 Martí Sa Costa, S. (S. Martinus de ipsa Costa), I, 1; II, 2; III, 2; IV, 2; V, 2; VII, 108; VIII, 2; IX, 2; X, 1; XI, 2; XII, 2; XIII, 12; XIV, 3; XV, 3; XVI, 2; XVII, 2; XVIII, 3; XIX, 4; XX, 5; XXI, 6; XXII, 4; XXIII, 3; XXIV, 12; XXV, 50; XXVI, 2; XXVII, 3; XXVIII, 8; XXIX, 4; XXX, 2; XXXI, 2; XXXII, 2; XXXIII, 4; XXXIV, 2.
 Matremagna (Parròquia de Sant Esteve de Maremanya), XV, 36.
 Merchadal (Girona), XV, 42.
 Miars, XV, 36.
 Moled (Parròquia de Sant Joan de), XIV, 21.
 Monte (Monestir de Sant Llorens del Munt sobre Besalú), VII, 121.
 Monte episcopale (Montbisbal), XXVIII, 3.
 Montem Pesulanum (Montpeller), XXX, 25.
 Muled (vila), XV, 83.
 Nigro (Mont Negre), XV, 115.
 Onnare (el riu Onyar), III, 3; V, 3; VIII, 3; IX, 2; X, 8; XI, 3; XII, 6; XIV, 3; XV, 28.
 Podio Maure, XXXIII, 89.
 Palomera, XXIII, 6.
 Pedriniano (Parròquia de Sant Andreu de Perpinyà), XV, 35.
 Pelagia (Parròquia de Sta. Pelaya), XV, 65.
 Plano ante Gerundam, XV, 28.
 Pera (Parròquia de St. Isidre de), XIV, 19; XV, 79.
 Podio episcopale (Puigbisbal), XXIII, 15.
 Pug, XV, 26.
 Rased, XV, 78.
 Ripaalta, Ribalta, XI, 7; XIX, 10.
 Riunlas, XV, 100.
 Rivipollensis (St. Joan de les Abadeses), XXV, 8.
 Rivipollensis (Santa Maria de Ripoll), XXV, 55.
 Rivodeluti, Rivodelutorum (Parròquia de St. Esteve de Riudellots), VIII, 7; IX, 7; X, 6; XI, 7; XII, 7; XV, 50; XIX, 10; XXVI, 4.
 Riura (sa Riura), IV, 5.
 Roda (St. Pere de), XV, 111; XXXIII, 45.
 Rodas (Santa Maria de), XXXIII, 46.
 Rupa rufa (Santa Maria-na), XXXIII, 29.
 Rogotigosa, IV, 5.
 Salrano, Cillrano, Calrano, Celrano, Selrano (Parròquia de St. Feliu), III, 7; IV, 4; V, 8; XIII, 10; XV, 91; XXIII, 5.
 Sa Costa (Santa Eulàlia de Ipsa Costa), XV, 89.
 Salt (St. Cugat de), XV, 98.
 Salzet (església de St. Sadurní de), VII, 16.
 Siurana, XXXIII, 5.
 Spirano, VII, 106; XV, 64.
 Sterria (Parròquia de Sant Andreu de), XVII, 8.
 Subiraneges, XXXIII, 65.
 Terragone, XXV, 25.
 Tezer (riu Ter), XIV, 12.
 Tomacarres, VII, 96.
 Torrent, XIII, 25.
 Torrent de St. Martí, XIV, 20.
 Tresculs, XV, 64.
 Uliano (Sta. Maria d'Ullà), XXXIII, 46.
 Ulier (torrent), XXIII, 13.
 Urriols, XXXIII, 5.
 Valle (Sant Pere de), XXXIII, 101.
 Valle frigida (Vallfreda), XV, 29.
 Valle Profunda (coll de), VII, 127; XV, 75.
 Vergens (Parròquia de St. Julià de Verges), XIV, 11; XXXIII, 101.
 Vilabertran (Santa Maria de), XV, 112; XXXIII, 45.
 Villalbino (Parròquia de St. Esteve de Villalbi), XV, 54.
 Villadoffar, XIV, 20.
 Viladprici (Parròquia de Vilapriu), XIV, 13.
 Vilarubea, XV, 74; XVIII, 18.
 Villa rubea, VII, 126.
 Vio (Stany), VII, 9.
 Vuilpilag (Parròquia de St. Julià de Vulpillac), XV, 30.

II. *Registre onomàstic*

- Adalais, Adalet, XIV, 2.
 Adelaide, XXXIII, 95.
 Adalays Gerundelle, XVIII, 1.
 Adalbertus (presbyter), VII, 26.
 Adalberto Galavanci, VII, 31.
 Adalbertus Guissardi, VII, 26.
 Adalet, Adalais, XIV, 2.
 Adroarius sive de Bonoparo, VIII, 10.
 AICVS (levita), I, 21.
 Alexander, III, XXX, 1.
 Almodis, comitissa, VII, 5.
 Almodis, VII, 37.
 Amado, IV, 1.
 Amalrig, Amalric, VII, 115.
 Amaltrudis, VII, 8.
 Amatus Vives, VII, 5; XIV, 1.
 Andoricus (presbyter), I, 21.
 Andrias, I, 20.
 Arbertus, XIV, 2.
 Aristia, XXVII, 2.
 Arnallus Adebrandi, XII, 12.
 Arnallus Bernardi, XX, 22.
 Arnallus Archilevita Bisulunensis, XXXIII, 3; XXXIV, 3.
 Arnaldus Dalmacii, VII, 23.
 Arnallus Flandinus, XXXIII, 121.
 Arnallus Goufredi, XXVIII, 18.
 Arnallus (levita), XIII, 38; XIX, 34.
 Arnallus levita Sancti Martini, XXXIV, 23.
 Arnallus Mir, VII, 126.
 Arnallus Mironis, XV, 75.
 Arnallus de Monte Boson, XXXIX, 17; XXX, 1.
 Arnallus de Olion, XXIX, 68.
 Arnallus de Palacio XXXIV, 27.
 Arnallus prior de Lutone, XXIX, 17.
 Arnallus Rubei, XXVIII, 19.
 Arnallus (sacerdos), XIII, 38.
 Arnau (archidiaconus Gerundensis), XXIX, 61.
 Arsendi, XIX, 18.
 Atubi (presbyter), II, 25.
 Balla, XXVI, 2.
 Beatrix, XXVIII, 2.
 Bellera (femina), I, 7.
 Bellus (presbyter), I, 21.
 Berengarius, IX, 30; XVII, 4; XIX, 2; XX, 16; XXVII, 1.
 Berengarius (abbas sancti Felicis), XXIV, 3.
 Berengarius Amati, VII, 41; XIV, 2; XV, 5; XXI, 1; XXV, 10; XXIX, 8.
 Berengarius archiepiscopus, XXIX, 70.
 Berengarius Arnalli de Campomaiori, XXIX, 69.
 Berengarius (episcopus), XXI, 2; XXII, 3; XXIV, 26.
 Berengarius (Ierundensis archilevita), XXII, 17; XXIV, 4.
 Berengarius Arnalli (abbas Sancti Felicis), XXIII, 17.
 Berengarius Bernardi, XIII, 22.
 Berengarius Bruncardi, XV, 87.
 Berengarius Brunsardi, VII, 31.
 Berengarius (caput schole), XXIV, 13.
 Berengarius Dalmacii XXIII, 4.
 Berengarius Gaufredi, VII, 33; XV, 106.
 Berengarius (bisbe de Girona), VII, 22.
 Berengarius (episcopus), XXIII, 17; XXIV, 1; XXV, 3; XXV, 10; XXIX, 6.
 Berengarius (levita), XIII, 40.
 Berengarius Marzot, XV, 82.
 Berengarius de Munels, XXIV, 20.
 Berengarius (presbyter), XIV, 36; XV, 121; XXIX, 66.
 Berengarius Poncii de Alburns, XXXIII, 92.
 Berengarius Sabater, XXXIII, 115.
 Berengarius de Vilari, XXXIII, 138.
 Bermunrus, VII, 31; XXV, 32.
 Bernardus, XXVII, 2.
 Bernardus (archiepiscopus), XXV, 4.
 Bernardus Baroni, VII, 24; XV, 4.
 Bernardus (clericus), XIII, 39; XVII, 25; XXIII, 30.
 Bernardus de Curtedelles, XXXIII, 91.
 Bernardus Dalmacii, XVII, 25.
 Bernardus Eimerici, XIX, 33.
 Bernardo Garsies, XXXIII, 97.
 Bernardus Iohannis, IX, 30.
 Bernardus (levita), XV, 121.
 Bernardus Macfredi, XVII, 3.
 Bernardus de Miars, XXV, 33.
 Bernardus Mironis, VII, 29; XIII, 3.
 Bernardus Olibe, XV, 32.
 Bernardus Ostendi, XXVI, 13.

- Bernardus Raimundi, IX, 30; XVIII, 2; XXIV, 18.
 Bernardus (sacrista), XXII, 17.
 Bernardus (sacrista maior), XXV, 4.
 Bernardus Torti, XXIX, 66.
 Bernardus de Urriols, XXXIII, 81.
 Bertrandus, XXV, 51.
 Bertrandus de Pujada, XXIII, 1.
 Bertrandus prior, XXV, 49.
 Bonadonna, VII, 98.
 Bonifilius Cog, VII, 158.
 Bonifilius Petri, XV, 42.
 Bonucius (sacrista), VII, 25.
 Borrellus, Comes, VI, 2.
 Burdus de Turrecella, XXXIII, 93.
 Carbonellas, XXXIV, 26.
 Carlus rex filius Ludovici, I, 19.
 Carmicionus de Jafero, XXXIII, 19.
 Carolus (rex), II, 23.
 Dagobertus (presbyter), VII, 27.
 Dalmacius, XXIX, 65.
 Dalmacius Gauzberti de Camiis, XV, 111.
 Dalmacius precentor gerundensis, XXIX, 62.
 Dalmacius Raimundi, XV, 14.
 Daniel (presbyter), III, 27; V, 24.
 David, II, 7.
 Deusdedit, XIII, 38; XVI, 11.
 Deusdedit piper, VII, 24.
 Domenico, I, 7.
 Donusci, XX, 17.
 Drago (magister), XXIX, 65.
 Eibelina, XIX, 3.
 Emericus, XXVII, 18.
 Eneas Oliba, VII, 111.
 Eldovinus, IV, 20.
 Ennego (archidiaconus), II, 1.
 Ennego (archilevita), 5.
 Ennego, vicecomes, VI, 3.
 Ermanissenda, XV, 27.
 Ermenignus, IV, 20.
 Ermemir, IX, 13.
 Ermengats, VII, 143.
 Ferraria, XXXIII, 66.
 Flandina, XXVII, 2.
 Flandina Saborelle, XXVIII 4.
 Fucher, XXVIII, 18.
 Galetus, XXXIII, 47.
 Garsendis de Calidis, XVIII
 Garsinda (femina), II, 5.
 Gaucbertus (clericus), VII, 116.
 Gaubertus, XII, 26.
 Gaucbertus Ipodiachonus, VII, 159.
 Gaucbertus Mironis, XI, 25.
 Gaucbert Mir, VIII, 23.
 Gaucbertus (levita), XV, 122; XVI, 12.
 Gaucfredus (levita), XV, 121.
 Gaucfredus, XXV, 14.
 Gaucfredus (abat de Galligans), XV, 4.
 Gaucfredus (archilevita Bisullunensis), XXIV, 27.
 Gaucfredus Odegarii, XXV 47.
 Gaucfredus Raimundi, XXIII, 29.
 Gaucfredus Rusi, XXIII, 18.
 Gaucfredus (Bisullunensis archilevita), XXI, 16.
 Gaucfredo Dalmacii, VII, 32.
 Gaucfredus (presbyter), XIX, 33; XXIX, 68.
 Gaucfredus Fredarii, XV, 77.
 Gaucfredus Raimundi, XXIII, 18.
 Gaucfredus Seler, XV, 77.
 Gaufredus (archidiaconus), XXIV, 4.
 Gaufredus Seler, VII, 129.
 Gaufredus Sellarii, VII, 158.
 Gaufredus Freder, VIII, 129.
 Geiral Vives, VIII, 23.
 Genesisius de Urriols, XXXIII, 75.
 Gerallus, XXIX, 67.
 Geraldus Eldrici, VII, 141.
 Garallo de Subiraneges, XXXIII, 65.
 Girbert Guadamiri, XIII, 4.
 Gondeballus (presbyter), VII, 28.
 Gondesalva (uxor Stephani), III, 1; V, 1.
 Gregorius (levita), III, 28; V, 24.
 Guadallus (presbyter), VII, 128; XV, 77.
 Gualterius, VII, 44; XV, 5.
 Guifredus, XIII, 31.
 Guillelmus, VII, 11; XIX, 2; XX, 14; XXVIII, 2.
 Guillelmus (appositoris), XVI, 12.
 Guillelmus clericus, XVIII, 28.
 Guillelmus de Altens, XXIV, 64.
 Guillelmus Amati, VII, 95.
 Guillelmus Arnalli, XVII, 27, XXXIV, 3.
 Guillelmus Amelii (presbyter), VII, 34.
 Guillelmus Biancarii, XV, 88.
 Guillelmus Boeti, XV, 97.
 Guillelmus Boneti, XII, 27.
 Guillelmus (archidiaconus), XV, 105; XXVII, 3.
 Guillelmus (vicarii), XVI, 12.
 Guillelmus archidiaconus Bisullunensis, XXX, 3.
 Guillelmus (archilevita Bisullunensis), XXV, 2; XXIX, 2.
 Guillelmus Baiuli, XXXIII, 40.
 Guillelmus (caput schole), XXV, 45.
 Guillelmus Combadi, XIX, 33.
 Guillelmus Dalmacii, XXIV, 8.
 Guillelmus episcopus, XXIX, 3; XXX, 6.
 Guillelmus de Galidia, XXVIII, 18.
 Guillelmus Genesii, XXXIII, 48.
 Guillelmus Geraldus (levita), VII, 161.

- Guillelmus Gualter, VIII, 30.
 Guillelmus Guifredi, VII, 35.
 Guillelmo de Impuriis, XXXIII, 33.
 Guillelmus de Jafero (Raretto), XXXIII, 52.
 Guillelmus Johanni, XXXIII, 4.
 Guillelmus (levita), XXVI, 14; XXIX, 68.
 Guillelmus levita Bisullunensis, XXV, 59; XXIX, 60.
 Guillelmus Traginari, XXVIII, 4.
 Guillelmus de Nola.
 Guillelmus Oliba, XV, 28.
 Guillelmus Ovejera, XXXIII, 48.
 Guillelmus de Palagreto, XXVIII, 19.
 Guillelmus Petri, XX, 22.
 Guillelmus (prelatus sancti Martini), XXVIII, 8.
 Guillelmus presbyter, XXXIII, 147.
 Guillelmus de Raretto, XXXIII, 140.
 Guillelmus Remundi, X, 31; XVIII, 25; XXIV, 8.
 Guillelmus Rubeo de Pubull, XXVIII, 1.
 Guillelmo (sacerdos), XXII, 20.
 Guillelmus Leniofredi, VII, 35.
 Guillelmus Senvilli, XV, 78.
 Guillelmus Suniarii, VII, 30.
 Guillelmus Unela, XV, 61.
 Guisla, XII, 1.
 Guitardus Reifredi, VII, 89.
 Hobaradus, I, 1.
 Igula, XXIII, 4.
 Januarius de Empuriis, XXXIII, 68.
 Joannes, II, 26; V, 24.
 Johannes de Angle, XXXIII, 138.
 Johannes de Arenio, XXXIII, 57.
 Johannes (caput schole), XIII, 9; XV, 1; XXI, 3;
 XXII, 5; XXIV, 11; XXV, 9.
 Johannes clericus, VIII, 5.
 Johannes (presbyter), III, 27; V, 24; XXII, 18.
 Johannes Raimundi, XI, 29.
 Johannes Recosundi.
 Johannes Rivipollensis, XXV, 8.
 Hugo archiepiscopus, XXIX, 60.
 Leo, I, 20.
 Levadesinda, III, 26.
 Lodoico rege filio condam Karuli, IV, 19.
 Lobed Conil, VII, 83.
 Ludovicus (rex), XIX, 30; XX, 19; XXI, 14; XXV, 58; XXVI, 11; XXVII, 14.
 Lunares, IV, 20.
 Luvila, III, 26; V, 24.
 Maiasendis, XIX, 2; XX, 4.
 Maria, XI, 25.
 Maria Novella, XXXIII, 29.
 Martinus, XV, 1.
 Martino de Impuriis, XXXIII, 90.
 Miro Guasche, XIII, 2.
 Miro Suniarii presbiter, VII, 6.
 Modegarius (levita), IV, 1.
 Morages (baiulus), XXVI.
 Morena (femina), III, 9; V, 10.
 Muraton Bellespet, XV, 82.
 Musca sarracenus, XXV, 46.
 Olibanus (presbyter), VII, 158.
 Ollegarius, presbiter sancti Adriani, XVI, 13.
 Odegarius, VII, 16.
 Odegarius de Monells, VII, 14.
 Oliva Durandi, XIII, 4.
 Ollegarius (archiepiscopus Terrachonensis), XXI, 17; XXII, 18.
 Perfidus (sacerdos), I, 4.
 Petrus baptizati, XV, 29.
 Petrus Bernardus, XIX, 35; XX, 9.
 Petrus Bernardi, XVII, 2.
 Petrus Blidgerii, VII, 159; X, 34; XII, 28.
 Petrus Bonet, XXXIII, 41.
 Petrus Burd, XXXIII, 89.
 Petrus (clericus), VII, 101.
 Petrus clericus, XXXIII, 53.
 Petrus, XI, 1; XVII, 4.
 Petrus (levita), XVII, 26.
 Petrus (sacerdos), IX, 32; XV, 26.
 Petrus (sacrista), XX, 12; XXIX, 62.
 Petrus Borrelli sacrista, XXIX, 63.
 Petrus Arnalli, XXV, 60; XXVIII, 20.
 Petrus Arnalli levita, XXIX, 72.
 Petrus caput schole, XVIII, 8.
 Petrus Cuxoni, XXXIII, 49.
 Petrus Ermengandi, XVI, 12.
 Petrus Ferrarii, XXXIV, 25.
 Petrus Gafe, XXVIII, 19.
 Petrus Garsies, XXXIII, 131.
 Petrus Gaucebert, VIII, 24.
 Petrus Gauberti, X, 30; XI, 25.
 Petrus Gouberti, VII, 24; XV, 32.
 Petrus Guillelmi de Todillan, XX, 11.
 Petrus ipodiachonus, VII, 159.
 Petrus Johanni, XXXIV, 5.
 Petrus Johannes de Ventacioni, XXXIII, 50.
 Petrus Laurentii, XXVI, 13.
 Petrus Martini, XXV, 31.
 Petrus de Pineta, XXIX, 69.
 Petrus de Podio de Columbariis, XXXIII, 83.
 Petrus presbyter, IV, 21; XVIII, 28; XX, 23; XXVII, 19; XXIX, 64.
 Petrus presbyter, XXXIV, 22.
 Petrus prior de Cerviano, XXXIII, 125.

- Petrus (sacrista), XIX, 4; XX, 12.
 Petrus Reimundi, XI, 25; XIII, 39.
 Petrus Raimundi (clericus), XVII, 28.
 Petrus de Sterria, XXV, 32.
 Petrus de Toillano, XXXIII, 4.
 Petrus Tornadux, XXXIII, 47.
 Petrus Traginerii, XXXIV, 5.
 Petrus de Turre, XXXIII, 132.
 Philipus rex, X, 28; XI, 22; XII, 24; XIII, 33; XIV, 32; XV, 118; XVI, 10; XVII, 22; XVIII, 23.
 Poncius, IX, 14.
 Poncius (sacerdos), IX, 30.
 Poncius (abbas Rivipoltensis), XXV, 8.
 Poncius Baroni, XXXIII, 5.
 Poncius (caput schole), XXII, 5; XXIV, 11; XXV, 9.
 Poncino (clericus), XVI 14; XVII, 29.
 Poncius (levita), II, 25.
 Poncius (levita et caput schole), VII, 2; IX, 3; XV, 46; XXI, 3.
 Poncius Otonis, XVIII, 24; XIX, 34.
 Poncius prepositus sancti Martini, XXXIII, 4; XXXIV, 2.
 Poncius (presbyter), XXIV, 28; XXIX, 67.
 Poncius Raimundi, XV, 93.
 Poncius Remundi, VII, 32.
 Poncius Stephani, VII, 33; XV, 99.
 Poncius Teuler, XXXIII, 41.
 Poncius de Valle, XXXIII, 1.
 Raimundus, XIV, 2; XXV, 35; XXXIII, 17.
 Raimundus Aialberti de Jafero, XXXIII, 100.
 Raimundus Berengarii (compte), XV, 3; XVI, 1; XXII, 1.
 Raimundus de Borraciano, XXXIII, 56.
 Raimundus (caput schole), XXV, 32.
 Raimundus Dalmacii, XVII, 27.
 Raimundus Caceri, XXXIII, 50.
 Raimundus Dot, XXXIII, 47.
 Raimundus Ferrarii, XXXIII, 51.
 Raimundus Franch, XX, 3.
 Raimundus Kambas, Cambas, IX, 31; XII, 27; XIII, 4.
 Remundus (levita), XIX, 33.
 Raimundus de Molleto, XXVII, 1.
 Raimundus de Montecatuto, XXIX, 64.
 Raimundus Peregrino, XXXIII, 83.
 Raimundus presbiter, XXIX, 63.
 Raimundus de Rochabertino abbas sancti Felicis, XXXIII, 134.
 Raimundus Rodballi, XVII, 28.
 Raimundus de Sudre, XXXIII, 92.
 Raimundus de Terrades, XXIX, 63; XXXIV, 25.
 Raimundus Umberti, VIII, 24.
 Raimundus de Vico, XXXIV, 26.
 Raucbertus Mironis, X, 30.
 Reamballus (scriptor), XV, 100.
 Reamballus (levita), XV, 123; XVII, 26.
 Reimundus, Raimundus, (presbyter), VIII, 25; XII, 27; XVIII, 26.
 Remun Sendret, VIII, 23; XIX, 2.
 Remundus, XXI, 18.
 Remundus (archidiaconus), VII, 34.
 Remundus Arnaldi (levita), XV, 121.
 Remundus Bernardi, XIII, 22.
 Remundus (claviger), VII, 27.
 Remundus Guillelmi, X, 31; XVII, 26.
 Remundus Petri (presbyter), VII, 28.
 Remundus Remundi, XII, 1.
 Remundus Sendredi, X, 31; XI, 1, 23; XX, 1.
 Ricard, VIII, 9.
 Riculpus (filius Riculs Durandi), X, 12.
 Riculs Durandi, X, 1.
 Roboallus Vives, VII, 144.
 Sacultus, XXXIII, 114.
 Segarius Seler, VII, 157.
 Sele, II, 8.
 Senderedo, II, 7.
 Seniofredus (levita), II, 1.
 Seniofredus (presbyter), I, 21, VIII, 1; IX, 1.
 Seniofredus (sacerdos), XIII, 33; XV, 120.
 Sendredus Petri, XIX, 14.
 Sicardis Dominici, XXIII, 27.
 Signemirus (presbyter), I, 22.
 Sinisclus, VI, 4.
 Stephanus (vir Gondesalve), Stephanus, IX, 10.
 Stephanus Mironis, X, 32.
 Suniarius (presbyter), III, 27; V, 25.
 Trasgoncia (femina), VIII, 14.
 Umbertus Otonis, VII, 5; X, 17.
 Udalardis Brucardi, XIII, 21.
 Vitalis, XI, 26; XXXIII, 40.
 Vives Sennierig, IX, 10.
 Vitale Riculfi, XX, 9.
 Vallego, IV, 6.